

รายงานวิจัย

ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ
องค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
Factors and approaches to water management
Noen Ngam Subdistrict Administrative Organization, Raman District, Yala Province

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรุสรา มินทรศักดิ์

โดย

นางสาวอัสมา ปาทาน

นางสาวฟาตีฮา กาหลง

นายอัดดนาน ปะดุกา

หัวข้อพิเศษนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน
หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

หัวข้อพิเศษ : ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอ
รามัน จังหวัดยะลา

อังกฤษ : Factors and approaches to water management

Noen Ngam Subdistrict Administrative Organization, Raman District,
Yala Province.

ผู้วิจัย : อัสมา ปาทาน ,ฟาตีฮา กาหลง,อัดดนาน ปะดุกา

หลักสูตร : หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชา : การปกครองและกฎหมายมหาชน

อาจารย์ที่ปรึกษาหัวข้อพิเศษ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นินุสรา มินทราศักดิ์)

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาการวิจัยทางรัฐศาสตร์และกฎหมายมหาชน อนุมัติให้
นับการศึกษาหัวข้อพิเศษเล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบปฏิบัติสำเร็จของรายวิชาดังกล่าวนี้

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นินุสรา มินทราศักดิ์)

ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บทคัดย่อ

หัวข้อพิเศษ : ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรา
มัน จังหวัดยะลา

อังกฤษ : Factors and approaches to water management
Noen Ngam Subdistrict Administrative Organization, Raman District,
Yala Province.

ผู้วิจัย : อัสมา ปาทาน ,ฟาตีฮา กาหลง,อັดดนาน ปะดุกา

หลักสูตร : หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชา : การปกครองและกฎหมายมหาชน

ปีการศึกษา : 2567

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา รวมทั้งศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาด้านแคลนน้ำ ซึ่งมีผลกระทบต่อทั้งการอุปโภคบริโภคและการเกษตรกรรม การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้นำชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ได้แก่ การขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำ ปริมาณน้ำใต้ดินที่มีคุณภาพต่ำจากสภาพดินที่เป็นกรด และการจัดสรรน้ำที่ไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการจัดการน้ำของหน่วยงานท้องถิ่นที่ต้องได้รับการพัฒนาและในการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ จำนวนประชากร 6372 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยสูตร Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ 377 คน เป็นการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ 1.ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาต่อการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.06 (S.D =0.75) ซึ่งพิจารณาตามรายชื่อ ค่าที่ได้มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง ได้แก่ ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ อยู่ในระดับมาก (4.15) ต่อมาคือปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ (4.06) และปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ (4.06) หรือ ปัจจัยการจัดสรรน้ำ (3.99) ตามลำดับ 2. แนวทางการบริหารจัดการน้ำ มีผลค่าเฉลี่ยทุกด้านในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.11 (S.D=0.93) โดยพิจารณาตามรายชื่อค่าที่ได้มากที่สุดเป็นลำดับที่หนึ่ง ได้แก่ 1.ตำบลเนินงามมีการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด อยู่ในระดับมาก (4.14) ต่อมาคือ ในการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงามมีแผนรับมือกับปัญหาน้ำท่วมเกิดขึ้นบ่อยแค่ไหน (4.13) และการจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งมากขึ้นเพียงใด (4.11) หรือ ชุมชนตำบลเนินงามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำมากขึ้นเพียงใด (4.10) ตามลำดับ และแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำที่เสนอแนะในงานวิจัยนี้รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อกักเก็บน้ำ และการจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ประโยชน์ที่คาดว่าจะ

จะได้รับจากงานวิจัยนี้ คือ การสร้างแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในระดับท้องถิ่นอันจะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่มีน้ำเพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภคและเกษตรกรรม อีกทั้งยังเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมต่อไป

คำสำคัญ : องค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภออรามัน จังหวัดยะลา ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ , ประชาชน

Abstract

Special topic: Factors and guidelines for water management in Noen Ngam Subdistrict Administrative Organization, Raman District, Yala Province.

English : Factors and approaches to water management Noen Ngam Subdistrict Administrative Organization, Raman District, Yala Province.

Curriculum : Bachelor of Political Science Program

Researchers : Asma Pathan, Fatiha Kalong, Adnan Paduka.

Field of Study : Government and Public Law

Academic year : 2024

This research aims to study the factors affecting water management problems in the administrative organization of the Nen Ngam sub-district, Raman district, Yala province, as well as to explore water management approaches in the area to find solutions for water scarcity, which impacts both consumption and agriculture. This study employs a mixed methods research approach, collecting quantitative data from a sample population in the area and qualitative data from community leaders and relevant personnel.

The findings reveal that the factors affecting water management issues include the scarcity of water storage sources, low-quality groundwater due to acidic soil conditions, and inadequate water allocation during the dry season. There are also management issues within local agencies that need development.

In the quantitative research, the sample population consisted of 6,372 people. The researcher determined the sample size using the Yamane formula (1973), resulting in a sample of 377 people. A questionnaire was used as a data collection tool. The factors affecting water management issues were found to be at a high level, with an average score ($\bar{X}$) of 4.06 (S.D = 0.75). The highest scoring factor was water conservation and quality protection, which was rated high (4.15). This was followed by resource management (4.06) and water source development (4.06), with water allocation rated at (3.99) 2. The proposed water management approaches scored highly across all aspects, with an average score ($\bar{X}$) of 4.11 (S.D = 0.93). The highest-scoring item was the promotion of efficient and economical water usage in the Nen Ngam sub-district (4.14). This was followed by the existence of a flood management plan (4.13) and the

adequacy of water reserve systems for dry seasons (4.1.1), along with community participation in water management decisions (4.10).

The suggested solutions in this research include developing infrastructure for water retention and equitable and sustainable resource allocation. The anticipated benefits of this research are the establishment of effective local water management strategies, ensuring sufficient water supply for consumption and agriculture, and strengthening overall local development.

Keywords : Nen Ngam Sub-district Administrative Organization, Raman District, Yala Province, factors and approaches in water management, community.

กิตติกรรมประกาศ

หัวข้อพิเศษฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิรุสรา มินทราศักดิ์ และคณะกรรมการหัวข้อพิเศษที่ได้ให้คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้าให้กำลังใจอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ ผศ.นิรุสรา มินทราศักดิ์ ที่ได้กรุณาเสียสละ อดทน อบรมสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือน ในความเมตตากับผู้วิจัยเหนือกว่าครูที่พึงมีให้กับศิษย์ทั่วไป ซึ่งผู้วิจัย ขอขอบคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอบคุณเพื่อนๆ และครอบครัวอันเปรียบเสมือนกัลยาณมิตรได้ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจมาตลอด คุณค่าอันพึงมีของรายงานจากหัวข้อพิเศษฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือและให้กำลังใจเป็นอย่างดี

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

เรื่อง

บทคัดย่อ (ไทย).....	ก
บทคัดย่อ (อังกฤษ).....	ข.
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	3

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	4
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	4
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	15

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	16
เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ.....	17
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	19
ระยะเวลาการวิจัย.....	20

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่4 ผลการวิจัย	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	21
บทที่5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
5.1สรุปผลการวิจัย.....	38
อภิปรายผล.....	39
ข้อเสนอแนะ.....	43
บรรณานุกรม.....	44
บุคลากร.....	45
ภาคผนวก.....	46
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณ.....	47
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	53
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล.....	56
ประวัติผู้วิจัย.....	60

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการเสริมสร้างความสมานฉันท์และเสริมสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีแนวทางการพัฒนาในด้านการส่งเสริมประชาชนในการร่วมพัฒนาการปกครองในท้องถิ่นเพื่อการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นตามกรอบความเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาประเทศในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และทิศทางการปฏิรูปประเทศ พร้อมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยให้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่ถูกต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติแก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งฝ่ายข้าราชการ และฝ่ายการเมืองถึงการปกครองแบบประชาธิปไตย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2558)

องค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามมีฐานะเป็นองค์กรหลักที่ต้องดูแลการบริหารจัดการน้ำ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และควบคุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลและจำนวนประชากรที่ต้องให้บริการ มีความตระหนักถึงสถานการณ์มากน้อยเพียงใด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามมีบทบาทในด้านนี้อย่างไร และมีความพร้อมหรือไม่ในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้มีน้ำอุปโภคบริโภค และการเกษตร

ตำบลเนินงามเป็นตำบลขนาดใหญ่ ที่มีอาณาเขตควบคุมดูแล 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านเข้าะ บ้านไม้แก่น บ้านกือแล บ้านปือดอง บ้านตาโจง บ้านมีดิง บ้านบันนังตือบู ภายใต้วิสัยทัศน์ของตำบลที่ว่า ชุมชนน่าอยู่ เศรษฐกิจชุมชน ก้าวหน้าเศรษฐกิจ ทุกชีวิตอยู่ดีกินดี มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี มีการบูรณาการร่วมกันภายใต้หลักธรรมาภิบาลมีระบบบริการพื้นฐานในการคมนาคมขนส่งทางบก ได้แก่ รถโดยสารประจำทาง รถสองแถว และรถไฟ ที่ผ่านสถานีรถไฟบ้านไม้แก่น ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 2 ตำบลเนินงาม ซึ่งบริการรับส่งสินค้าและผู้โดยสารในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ทางตำบลเนินงามได้มีแผนนโยบายพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองการศึกษา และประวัติศาสตร์ โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีที่เกิดขึ้นในตำบลเนินงาม ได้แก่ ประเพณีชิงเปรต กินเหนียวหรือแต่งงาน การเข้าสู่น้ำ วันอิฎิ้ลฟิตรี และวันอิฎิ้ลอัฎฮา วันอาซูรอ เป็นต้น ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมเหล่านี้ ส่งผลให้มีการทำงานร่วมกันของคนในตำบล เกิดการเรียนรู้ระหว่างประเพณีและวัฒนธรรม สามารถสร้างความสามัคคีและเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความไว้วางใจกันของคนในตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม 2557)

อย่างไรก็ตามตำบลเนินงามยังคงมีจุดอ่อนในการบริหารจัดการน้ำและปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลเนินงามเกิดปัญหาทางด้านทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอในการอุปโภคบริโภคในปัจจุบัน เนื่องจากเกิดการขาดแคลนน้ำอันเป็นผลเนื่องมาจากผลกระทบในช่วงที่มีน้ำท่วมที่ผ่านมาได้มีการขุดลอกคูน้ำเพื่อให้ น้ำไหลผ่านและเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ จากการแก้ปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้พื้นที่ตำบลเนินงามไม่เกิดปัญหาน้ำท่วมขังมาจนถึงปัจจุบัน แต่ผลกระทบที่ข้ออื่นที่เกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้งส่งผลให้น้ำไม่เพียงพอเนื่องจากสภาพดินที่เป็นกรดส่วนใหญ่ทำให้น้ำใต้ดินมีกลิ่นและสีขุ่นที่ผิดปกติจึงทำให้ไม่สามารถที่จะบริโภคได้ นอกจากนี้ ตำบลเนินงามยังมีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมและหลักธรรมการปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนาต่างๆ เดือนเพื่อเชิญผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เจ้าหน้าที่รัฐของทุกหมู่บ้านมาพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาในตำบลเนินงาม ซึ่งเป็นพื้นที่และช่องทางในการสื่อสารและพื้นที่การแสดงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยประเด็นปัญหาหลักที่พบเจอมากที่สุดจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชน คือการบริหารจัดการน้ำของทางองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากในพื้นที่ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค ส่งผลให้เกิดผลกระทบหลายด้านตามมา เช่น พื้นที่การเกษตร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยในการเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำและแนวทางการจัดการน้ำภายใต้พันธกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม เพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งหากได้มีการแก้ปัญหานี้ จะส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ขอบเขตการวิจัย

ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารจัดการน้ำพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับบทบาทองค์กรปกครองส่วนตำบลโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ

ด้านประชากร

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากรในพื้นที่ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลาจำนวน 100 คน 7 หมู่บ้าน และเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยศึกษาจากผู้นำ และประชาชนในพื้นที่ตำบลเนินงามจำนวน 6 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ได้แนวทางขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการน้ำเพื่อประโยชน์สาธารณะ
2. เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีน้ำเพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภคและเกษตร
3. เพื่อให้เสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาท้องถิ่น

คำนิยามศัพท์เฉพาะ (ถ้ามี)

นิยามศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

ปัจจัย หมายถึง เป็นเครื่องหนุให้เกิดหนทางสภาวะที่เอื้อเปิดโอกาส เป็นองค์ประกอบร่วมหรือเป็นเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่จะให้สิ่งนั้นๆ เกิดขึ้น ดำเนินต่อไป หรือเจริญงอกงาม

แนวทาง หมายถึง วิธีการหรือทิศทางที่กำหนดไว้เพื่อการดำเนินงานหรือการปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยแนวทางสามารถใช้ในบริบทที่หลากหลาย แนวทางจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มีความชัดเจน

การดำเนินการ และช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีทิศทางที่ตรงกัน

การบริหารจัดการน้ำ หมายถึง กระบวนการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนา การใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่ และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอ
รามัน จังหวัดยะลา ได้ศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย
ครั้งนี้ โดยได้ทำการศึกษาในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 1.1 ความหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
  - 2.1 ความหมายของบทบาท
3. แนวคิดการบริหารจัดการน้ำ
  - 3.1 ความหมายการบริหารจัดการน้ำ
  - 3.2 หลักการบริหารจัดการน้ำ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 ความหมาย

การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า local government การปกครองส่วนท้องถิ่น คือหน่วยงานปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง โดยปกติการปกครองส่วนท้องถิ่นจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในเขตท้องถิ่นนั้น ๆ เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น เพื่อเลือกผู้บริหารท้องถิ่นอีกทีหนึ่ง (เรียกว่าการเลือกตั้งโดยตรง หรือโดยอ้อม ตามลำดับ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการบริหารจากรัฐได้ในระดับหนึ่งตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

จอห์น เจ. คลาร์ก (John J. Clark, 1957 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555: 9) นิยามว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่ รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดโดยเฉพาะ และหน่วยการปกครอง ดังกล่าวนั้นจัดตั้งและจะอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

แฮร์ริส จี. มอนตาญู (Harris G. Montagu, 1984 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร , 2555: 9) นิยามว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่ง หน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระ พร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนเองสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการ ส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้ หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้ บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประชาชน ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

เดเนี่ยล วิท (Daniel Wit, 1967 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555 : 9) นิยามว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจ ไปให้หน่วย

การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นโอกาสในการ ปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจาก 6 ประชาชนในท้องถิ่นแล้วรัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเองอันเกิดจากการกระจายอำนาจ ของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

วิเชียร ต้นศิริคงคล การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองของชุมชนหนึ่ง ๆ ซึ่งมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนที่อยู่ภายในชุมชนตามขอบเขตอำนาจที่ได้รับจากรัฐบาลกลางหรือส่วนกลาง โดยจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีงบประมาณ มีความเป็นอิสระในการบริหารงานภายในองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นสำคัญ

(วิเชียร ต้นศิริคงคล, 2563 อ้างใน วารสาร มจร, 2564)

ซึ่งการปกครองท้องถิ่นมี ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. อาจมีรูปแบบหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลายรูปแบบตามความแตกต่างของความเจริญประชากร หรือขนาดพื้นที่
2. ต้องมีอำนาจอิสระ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม
3. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง โดยสิทธินี้แบ่ง ออกเป็น 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง สิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและประการที่สอง สิทธิในการกำหนดงบประมาณ เพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่
4. องค์กรที่จำเป็นในการบริหารและปกครองตนเอง คือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

โดยสรุป การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานที่ทางรัฐบาลกลางกระจายอำนาจไปให้ หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆเพื่อประโยชน์ของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.1 ความหมายของบทบาท

“บทบาท” หมายถึง ลักษณะของการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น บทบาทจึงมีความสัมพันธ์กับอำนาจและหน้าที่ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อม จำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ กล่าวคือ การดำเนินการ การส่งเสริม การประสาน และการสนับสนุน

1. การดำเนินการ

การดำเนินการ หมายถึง การจัดหาหรือจัดให้มีบำรุงรักษาให้คงสภาพที่ดีตลอดไปกำจัดให้หมดไป บำบัด ฟื้นฟู ปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น ควบคุมการใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตามที่กำหนด ศึกษาวิจัยให้ได้วิธีการ หรือองค์ความรู้ เฝ้าระวังให้ทราบเหตุหรือแหล่งเกิดเหตุ การติดตามและตรวจสอบองค์ประกอบหรือส่วน ท้องถิ่นมีบทบาทการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) องค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบต้องจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้กรอบ แนวทางตาม ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาองค์ประกอบหรือส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2546

(2) เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องคุ้มครอง ฟื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากธรรมชาติ การดูแลรักษาที่สาธารณะ การบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ และการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย กรณีการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึงเขต อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน องค์ประกอบ หรือส่วนท้องถิ่นจะต้องประสานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ

(3) เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในเขตพื้นที่ อาทิ การกำจัดขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย กรณีการคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันและแก้ไขภาวะ มลพิษ ซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างองค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ เกี่ยวข้องต้องร่วมดำเนินการ หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็น ผู้ดำเนินการ เช่น การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม เป็น ต้น

(4) องค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ต้องบำรุงศิลปะ จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ท้องถิ่น

(5) เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม

(6) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องจัดทำระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนและเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูล ของ องค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัด

(7) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องจัดทำและปรับปรุงผังเมือง ภายในปี พ.ศ. 2547 ในการจัดทำ ผังเมือง รวมจังหวัด ส่วนเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีการวางและปรับปรุงผังเมืองรวม ภายในปี พ.ศ. 2553

(8) องค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ต้องดำเนินงานจัดทำโครงการจัดการคุณภาพ สิ่งแวดล้อมเพื่อ เสนอเข้าสู่ระบบแผน ปฏิบัติการ เพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

(9) องค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ สามารถจัดจ้างและซื้อบริการจากหน่วยงานอื่นๆจาก ภาคเอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานรัฐ หรือองค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นอื่นๆ แล้วแต่กรณี

2. การส่งเสริม

การส่งเสริม หมายถึง การให้หรือเพิ่มเติมในด้านความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและความตระหนัก การมีส่วนร่วม ร่วม และความพร้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน องค์ประกอบหรือส่วนท้องถิ่นทุก

รูปแบบมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลในองค์กร - ส่งเสริมการท่องเที่ยว - สำหรับเทศบาลยังต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการด้วย

3. การประสาน

การประสาน หมายถึง การสื่อสารหรือการดำเนินการใดๆ ให้เกิดความร่วมมือ หรือ เกิดการดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น รวมทั้งให้เกิดบูรณาการในการบริหารจัดการในพื้นที่ เพื่อลด ความซ้ำซ้อน สนับสนุนงานซึ่งกันและกันลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

4. การสนับสนุน

การสนับสนุน หมายถึง การให้หรือให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกล แรงงาน ข้อมูล และงบประมาณ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นบทบาทของ อบจ. ซึ่งมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ และสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณให้แก่ข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เฉพาะในกรณีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะต้อง ดำเนินการเอง แต่ไม่สามารถดำเนินการเองได้ เนื่องจากเป็นงานปฏิบัติที่ต้องใช้ เทคนิควิชาการสูง และหน่วยงานของรัฐนั้นมีความสามารถที่จะดำเนินการได้ดีกว่า และผลของการให้การสนับสนุน นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกรณีเร่งด่วน และจำเป็น หากไม่ดำเนินการ จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประชาชน สนับสนุนงบประมาณให้แก่ประชาคมองค์กรประชาชน ควรเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมความสามารถ ดำเนินการ โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยไม่ให้การสนับสนุนในลักษณะของการให้สิ่งของหรือการดำเนินการแทน

สุริยา หาญไพบูลย์ (อ้างถึงใน วีรศักดิ์ อุปสิทธิ, 2545 : 39) กล่าวว่า บทบาท เป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนที่บุคคลจะเข้าไปครองและแสดงตามบทบาทนั้นไปตามสิทธิอำนาจหน้าที่ที่ขึ้นกับตำแหน่งทางสังคม โดยมีทั้งบทบาทที่ควรจะเป็นและบทบาทที่เป็นจริง บทบาทมีความสัมพันธ์กับตำแหน่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ โดยที่ทั้งบทบาทหรืออำนาจหน้าที่ และตำแหน่งจะต้องอยู่คู่กันดังเหรียญที่มีสองด้าน

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2520 : 46) ให้ความหมายของบทบาท ว่าบทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสภาพต่างๆพึงกระทำนั้นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใด อย่างไรก็ตามแล้วบุคคลในสถานภาพนั้น ๆ จะต้องประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนด

ชูป กาญจประกร (อ้างถึงใน จักรพงศ มนัสพิทักษ์ชัย, 2549: 44) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “บทบาท” เป็นตำแหน่งทางสังคม (social position) ซึ่งทุกคนดำรงอยู่ ทั้งในด้านการ ปฏิบัติงานหรือในสังคม ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาททั้งที่เป็นพิธีการ (formally) และส่วนตัว (personally) ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะว่าบทบาทเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับความคาดหวังของ พฤติกรรมของ แต่ละคนในองค์กร บทบาทของบุคคลประกอบขึ้นจากสิทธิและหน้าที่ของเขาในองค์กร และบุคคลแต่ละคนอาจมีบทบาทมากกว่าหนึ่งอย่างก็ได้

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2527 : 50) ได้อธิบายว่าบทบาท หมายถึง การประพฤติ ของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้นๆ

กล่าวโดยสรุป บทบาทหมายถึง บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพ บทบาทเป็น สิ่งที่บุคคลในสภาพต่างๆพึงกระทำนั้นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สถานภาพใดแล้วบุคคลในสถานภาพนั้นๆจะต้องประพฤติตามหน้าที่ที่กำหนด บทบาทนั้นเป็นสิ่งที่มียู่ก่อนที่บุคคลจะเข้าไปครองและแสดงตามบทบาทนั้นไปตามสิทธิอำนาจหน้าที่ที่ขึ้นกับตำแหน่งทางสังคมและมีความสัมพันธ์กับตำแหน่งที่ไม่อาจแยกจากกันได้ โดยที่ทั้งบทบาทหรืออำนาจหน้าที่ และตำแหน่งจะต้องอยู่คู่กันตั้งเหรียญที่มีสองด้าน

3. แนวคิดการบริหารจัดการน้ำ

3.1 ความหมายการบริหารจัดการน้ำ

ความหมายของคำว่า “การจัดการ” (Management) คือ การดำเนินการอย่างไรอย่างหนึ่ง หรือหลาย อย่างรวมกันอย่างเป็นระบบสัมพันธ์กันเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดส่วนคำว่า “การจัดการน้ำ” (Water Management) จะมีความหมายครอบคลุมกว้างมากทุกกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมรวมอยู่ด้วยกัน ไม่เฉพาะ การส่งน้ำ หรือเอาน้ำ ไปแจกแต่เป็นการดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันอย่างเป็นระบบ สัมพันธ์กัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาน้ำเสีย (ปราโมทย์ ไม้กลัด. 2525 : 13)

เดสแมน (เกษม จันทรแก้ว 2537 : 12 ; อ้างอิงจาก Desman. 1976 : 436) กล่าวถึงการ อนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง “การใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด” หรืออาจมีความหมายอีกประเด็นหนึ่งคือ “การใช้ทรัพยากรอย่าง สมเหตุสมผล (Rational Use)” กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “ใช้ทรัพยากรวันนี้ต้องคิดถึงวันข้างหน้าต้องมีใช้ด้วย” และอาจ รวมความได้ว่า การอนุรักษ์นั้นเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักวิชาการ เพื่อการมีไว้ใช้ในอนาคต

เกษม จันทรแก้ว (2537 : 42) ให้ความหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำว่า หมายถึงวิธีการดำเนินการในพื้นที่รับ ประโยชน์จากน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดหา การพัฒนา การเก็บรักษา ซ่อมแซมสิ่งสึกหรอให้คืนสู่ สภาพ การฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป เพื่อให้สิ่งทีดำเนินการนั้นบังเกิดผลอย่างยั่งยืนต่อมวล มนุษย์และธรรมชาติ

ปธาน สุวรรณมงคล (2540 : 7) ให้ความหมายการจัดการทรัพยากรน้ำว่า เป็นวิธีการหรือกิจกรรมการดำเนินการที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำการป้องกันและแก้ไข ภัยธรรมชาติด้านน้ำ และป้องกัน แก่ขมวลพิษ ทางน้ำ เพื่อให้สามารถใช้น้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 หลักการบริหารจัดการน้ำ

ทรัพยากรน้ำ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ มากมาย อาทิเช่น ดิน ป่าไม้ สัตว์ เป็นต้น เราไม่สามารถแยกการจัดการน้ำ ได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้นภายในทรัพยากรน้ำ จึงมีขอบเขตของการจัดการที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกันในด้านการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การป้องกัน ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การป้องกัน มลพิษทางน้ำ และการบำบัดน้ำเสียซึ่งมีผลต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความยั่งยืนต่อไปต้องอาศัยหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยมีผู้ให้แนวทางดังนี้

สมาคมทรัพยากรน้ำ แห่งแคนาดา (สถาบันดำรงราชานุภาพ 2542 : 22 ; อ้างอิงจาก Canadian Water Resource Association. CWRA 1997 : 36) กล่าวว่า หลักการจัดการทรัพยากรน้ำ ให้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน ต้องคำนึงถึงคุณภาพของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจและความเท่าเทียมกันของคนในสังคม มีองค์ประกอบ การจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรน้ำ อย่างผสมผสาน โดยการเชื่อมโยงคุณภาพและปริมาณน้ำเข้ากับการจัดการทรัพยากร ประเภทอื่นๆ สร้างความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบสถาบันที่ดำเนินการ สภาพสังคม นิเวศวิทยา และการจัดการทรัพยากรน้ำ ตลอดจนสร้างความตระหนักถึง ความสำคัญของแนวเขตลุ่มน้ำและน้ำใต้ดิน

2. สนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ โดยตระหนักถึงคุณค่าของปริมาณน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดรวมทั้ง ค่าใช้จ่ายในการจัดการทั้งปริมาณและคุณภาพ

3. การแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ โดยนำเอาระบบการวางแผน ติดตามประเมินผลและการวิจัย มาใช้นำเอาระบบ ข้อมูลทุกด้านมาประกอบการตัดสินใจ สนับสนุนให้มีการปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมจากสาธารณชน มีการนำ กลยุทธ์การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยมาใช้เพื่อหาฉันทมติรวมทั้ง สนับสนุนให้สาธารณชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใสและให้การศึกษา กับประชาชน การจัดการทรัพยากรน้ำ จะต้องประกอบด้วยงานและกิจกรรมต่างๆที่สำคัญ ได้แก่(ปราโมทย์ ไ้มักัด. 2548 : 1-2)

1. การพัฒนาแหล่งน้ำ หรือจัดหาน้ำ เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ในปัจจุบันเราประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง จึงต้องมี ระบบการจัดการน้ำจากแหล่งบาดาล และพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพื่อเก็บกักน้ำในพื้นที่ ต่างๆ กระจายไปให้ทั่วทุกชุมชนระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อให้มีแหล่งน้ำใช้ในหน้าแล้งอย่าง เพียงพอในทุกพื้นที่ลุ่มน้ำ ในแต่ละพื้นที่ที่เหมาะสม มีศักยภาพในการจัดทำแหล่งเก็บกักเก็บน้ำ

2. การจัดสรรน้ำ ใช้ทรัพยากรน้ำ อย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม ในแต่ละพื้นที่น้ำตามธรรมชาติ หรือน้ำจากแหล่งน้ำต่างๆ ที่พัฒนาไว้จะต้องมี กระบวนการเพื่อนำน้ำที่มีอยู่ในแต่ละสภาวะไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกลุ่ม กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรม

3. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ การดูแลรักษาและฟื้นฟูต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรมลงตามธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์ เพื่อให้ต้นน้ำลำธารและทรัพยากรแหล่งน้ำมีสภาพการใช้งานได้ยาวนาน

4. การแก้ไขปัญหาทั่วประเทศไทยมีปัญหา น้ำท่วมที่เป็นอุทกภัยทั้งในพื้นที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และโดยที่มนุษย์เป็นเหตุทำให้เกิดขึ้น ในลุ่มน้ำใดที่เกิดปัญหานี้จะต้องมีการศึกษา วิเคราะห์กำหนดวิธีการจัดทำ แผนแม่บทและดำเนินการแก้ไขให้บรรเทาจนกว่าปัญหาจะสิ้นสุด

5. การแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ 15 ในปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพน้ำทั้งโดยธรรมชาติและที่มนุษย์ทำขึ้น ได้แก่ น้ำเปรี้ยว น้ำเค็ม และน้ำเสีย ในทุกลุ่มน้ำ จึงต้องมีกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหา ด้านนี้ให้ครบถ้วน โดยนำ เทคนิคหรือเทคโนโลยีต่างๆที่เหมาะสมมาดำเนินการแก้ไขปัญหาเป็นลำดับการ แก้ไขปัญหาต่างๆ ดังกล่าวโดย ข้อเท็จจริงแต่ละลุ่มน้ำซึ่งทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงจำเป็น ที่จะต้องใช้ความรู้หลายสาขาวิชาเข้ามาช่วยจัดการ เช่น ด้านวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา และในความหลากหลายของความรู้ต่างๆนั้นการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ จะต้องเป็นไป อย่างมีเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอีกทั้งนโยบายการบริหารจัดการดังกล่าวทุก ฝ่ายในสังคมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์ให้ทุก ส่วนของสังคมรู้สึกถึงคุณค่าของน้ำมีทรัพยากรน้ำใช้อย่างเพียงพอทั่วถึงเกิด ประสิทธิภาพอย่างเต็มที่และมีความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ซึ่งการ พัฒนาแหล่งน้ำและจัดหารน้ำใช้เพื่อ กิจกรรมต่างๆนั้นก็ต้องเป็นไปในลักษณะควบคู่กับการ อนุรักษ์อย่างแท้จริงด้วย

กล่าวโดยสรุป การจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนต้องอาศัยปัจจัยด้านต่างๆที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับ องค์ประกอบอื่นๆ ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และปัจจัยทางเทคนิควิชาการเพื่อให้การพัฒนา เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ขณะเดียวกันต้องมีความเป็นเอกภาพ มีเครือข่ายการดำเนินงาน เน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายและประชาชนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ต้องเป็นอันหนึ่งเดียวกันอีกทั้งนโยบายการบริหารจัดการดังกล่าวทุกคนในสังคมทั้งภาครัฐและเอกชนและประชาชน ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าว

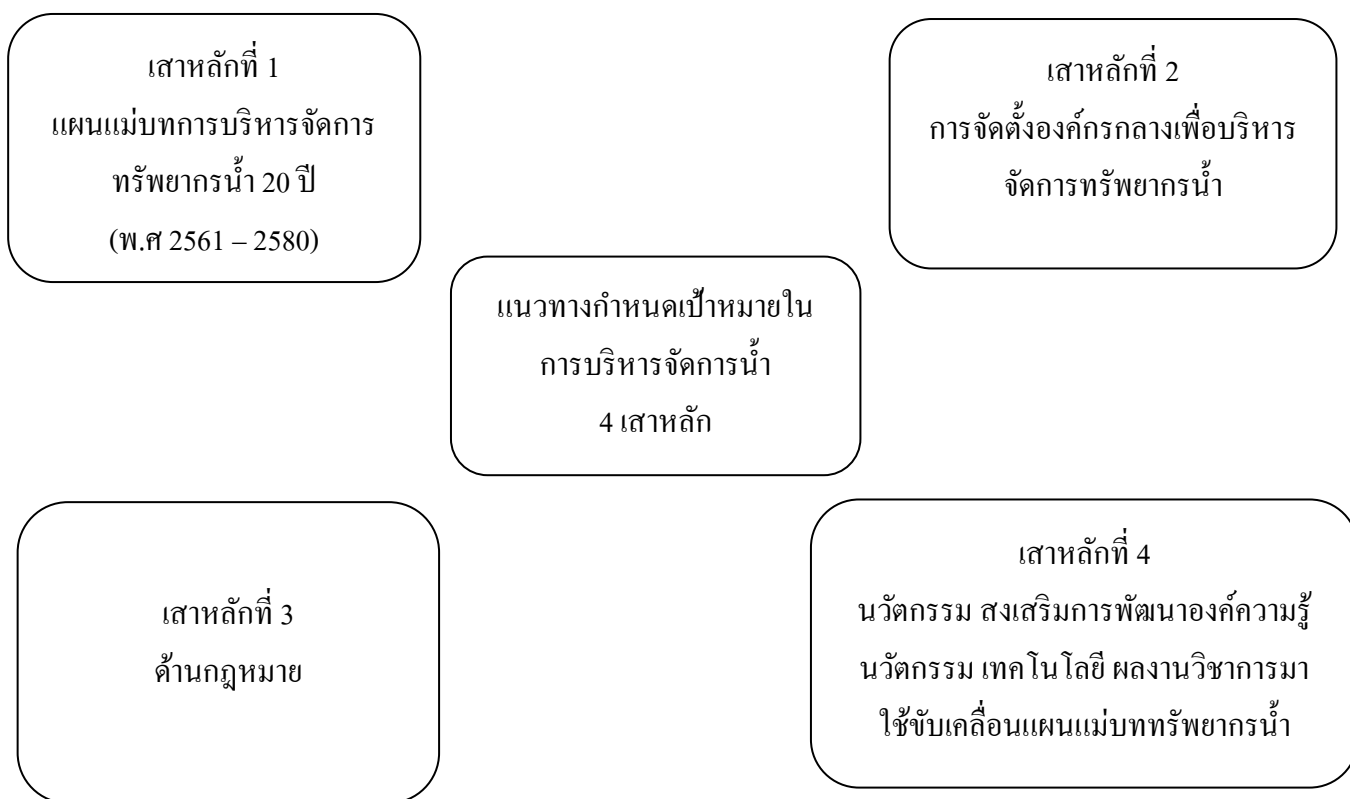
ปัจจัยและแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ด้วยหลักการ 4 เสาหลัก

ประเทศไทย นับว่ามีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรแหล่งน้ำจำนวนมาก ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกับสายน้ำมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่บรรพบุรุษที่ใช้แหล่งน้ำเป็นเส้นทางเดินทางแหล่งไม่ใช่แค่ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคอย่างเดียว ยังถูกใช้ในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม ตลอดจนส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาด้วย

จากการขยายตัวตามเศรษฐกิจสังคมที่เติบโตอย่างรวดเร็วและปรับเปลี่ยนจากสังคม เกษตรกรรม ไปสู่สังคมอุตสาหกรรมทำให้ประเทศไทยมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการที่ประเทศไทยและประเทศอื่นทั่วโลกได้รับผลกระทบจากภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและปัญหาโลกร้อนทำให้ปริมาณน้ำฝนที่ตกเกิดความไม่แน่นอนบางปีเยอะกว่าน้ำท่วม บางปีน้อยจนเกิดภัยแล้งกลายเป็นความเสี่ยงในการใช้ทรัพยากรน้ำของประเทศ เช่น ภาคการเกษตรสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำชลประทานได้เพียง 102, 140 ล้านลูกบาศก์เมตร และเกษตรกรที่อยู่นอกเขตชลประทานต้องการใช้น้ำอีกประมาณ 48, 961 ล้านลูกบาศก์เมตร (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2562)

3.3.1 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการน้ำ

1. ปัจจัยการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและขยายตัวของชุมชนเมือง
2. ปัจจัยการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ
3. ปัจจัยการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม
4. ปัจจัยการขาดแหล่งเก็บกักน้ำที่เพียงพอ

- **เสาหลักที่ 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี พ.ศ 2561 – 2580**

แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ 2560 – 2580) นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง และเปรียบได้เป็นเสาหลักของการปฏิรูปการบริหารทรัพยากรน้ำครั้งใหญ่ของประเทศโดยใช้เครื่องมือที่ช่วยกำหนดกรอบการทำงาน ขอบเขต และแนวทางในการขับเคลื่อนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ให้เดินหน้าไปได้อย่างมีแบบแผน มีประสิทธิภาพ และเกิดความต่อเนื่องในระยะยาวตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบไปเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2562 โดยมีรายละเอียดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และแผนดำเนินงาน 6 ด้าน และหน่วยงานหลักทรง สนับสนุนที่รับผิดชอบประกอบด้วย

1. การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค
2. การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิตน้ำเพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม

3. การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย
4. การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ
5. การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและการป้องกันการพังทลายของดิน
6. การบริหารจัดการ

- **เสาหลักที่ 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ**

เพื่อทำหน้าที่บูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานด้านน้ำที่มีอยู่กว่า 48 หน่วยงานใน 7 กระทรวง เข้าด้วยกัน พร้อมทั้งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนปฏิบัติงาน งบประมาณ โครงการต่างๆ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับลุ่มน้ำ ประกอบด้วย คณะกรรมการทรัพยากรแห่งชาติ (กนช.) ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานที่มีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เป็นเลขานุการ รวมถึงคณะกรรมการลุ่มน้ำอีก 22 คณะ ที่มี สทนช. ภาคเป็นเลขานุการ

- **เสาหลักที่ 3 ด้านกฎหมาย**

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม 2562 ถือเป็นกฎหมายหลักที่เป็นศูนย์กลางของการกำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตในการบริหารจัดการน้ำ และกำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายรองอื่นๆ ตามมาโดยในระยะแรกกำหนดให้ออกกฎหมายรองให้เสร็จสิ้น ภายใน 90 วันนับจากกฎหมายนี้มีผลบังคับใช้ได้แก่การตราพระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำ และออกกฎกระทรวงระเบียบและประกาศต่างๆรวม 19 มาตรา จำนวน 22 ฉบับ ส่วนระยะที่สอง กำหนดให้ออกกฎหมายรองให้เสร็จสิ้นภายใน 2 ปี อีกจำนวน 9 มาตรา รวม 9 ฉบับ รวมถึงหมวด 4 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำและกฎหมายว่าด้วยการยื่นคำขอรับใบอนุญาตการใช้น้ำ (มาตรา 104)

- **เสาหลักที่ 4 นวัตกรรมส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการมาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ**

การพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ทันสมัย ด้วยการทำให้การเข้าถึงข้อมูลนำมาใช้งานในการวิเคราะห์ วางแผนได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทำให้การตัดสินใจแก้ปัญหารับมือสถานการณ์น้ำต่างๆ ได้แม่นยำขึ้น

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ

(ดร.เปรมจันทร์ ดวงมณี, รศ.ดร.สุจิตต์ คุณธนกุลวงศ์, ผศ.ดร.ปยธิดา เรืองรัมย์ 2565) ได้ศึกษาการบริหารจัดการน้ำในเชิงสถาบันทั้งในประเด็นด้านนโยบาย กฎหมาย และองค์กรที่มีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในและต่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบองค์กรด้านบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาครัฐทั้งในประเทศและต่างประเทศ แนวทางเพื่อมุ่งสู่ความมั่นคงด้านน้ำและความยั่งยืน มีกลไกที่สำคัญ ได้แก่ การเร่งการขับเคลื่อนการตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติและคณะกรรมการลุ่มน้ำ 22 ลุ่มน้ำเพื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมายรวมถึงตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน การดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (2561 – 2580) โดยการติดตามประเมินผลและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการโดยประสานงานในทุกระดับตามเจตนารมณ์ของ

กฎหมายการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะในกลุ่มน้ำที่มีการใช้น้ำข้ามลุ่มน้ำ การทบทวนผลการปฏิบัติตามนโยบาย กฎหมายแนวทางเพื่อเป็นการถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอในการปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติและการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและกฎหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการน้ำที่ตื่นองค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการไม่ว่าจะเป็นการตั้งนโยบายการจัดการบริหารน้ำที่สามารถเป็นแนวทางและทางออกที่ดีในการพัฒนาต่อไป

(นาอิม แลนิ,2567) ได้ศึกษาภูมิสถาปนการจัดการน้ำของประเทศไทยการวิเคราะห์ภาพรวมเชิงระบบโครงสร้างเชิงสถาบันด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทบทวนและนำเสนอกรอบการวิเคราะห์เชิงวิชาการ โครงสร้างเชิงสถาบันและการจัดวางความสัมพันธ์ของ หน่วยงานผู้รับผิดชอบด้านการจัดการน้ำโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ รวบรวมและทบทวนเอกสารที่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์หน่วยงานและโครงสร้างการจัดการน้ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภารกิจของหน่วยงาน โครงสร้างการบริหาร ข้อมูลปฐมภูมิประกอบด้วยกฎหมายและ แผ่นแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรน้ำ การทบทวนเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานรวมถึงข้อมูลเว็บไซต์หน่วยงาน ในงานวิจัยได้กล่าวถึง การวางแผนกำหนดกรอบและกฎกติกา และการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ห่วงโซ่การใช้น้ำทั้งระบบ ความต้องการใช้น้ำ โครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางน้ำการจัดการพื้นที่แหล่งน้ำ เพื่อการจัดสรรความเพียงพอต่อการใช้งาน(water supply) การรักษาคุณภาพน้ำและความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำและระบบนิเวศ(water sustainability) เพื่อการลดผลกระทบจากปัญหาและวิกฤติอุทกภัยและสภาวะขาดแคลนน้ำ และการเสริมศักยภาพความพร้อมรับมือความเปลี่ยนแปลงจากความเสี่ยงเกี่ยวกับน้ำในระยะยาว

(ชลธร ทิพย์สุวรรณ,2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการลุ่มน้ำสาขาแม่มริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และสภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่มริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่มริมจังหวัดเชียงใหม่ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า ในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแม่มริมประสบปัญหาจากการใช้ทรัพยากรน้ำหลายประการ ได้แก่ปัญหาการ ขาดแคลนน้ำ ในช่วงฤดูแล้ง ปัญหาน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก ปัญหาน้ำดื่มและน้ำประปาไม่เพียงพอและไม่สะอาด ปัญหาแหล่งน้ำตื้นเขินหรือซารุดเสียหาย ปัญหาการทำลายแหล่งต้นน้ำ และปัญหาที่เกิดจากกระบวนการบริหารจัดการที่ขาด ประสิทธิภาพขาดกระบวนการบูรณาการที่แท้จริงดังนั้น เพื่อการแก้ปัญหาดังกล่าวผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่จึงได้ร่วมกัน วิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ โดยพบปัจจัย ได้แก่

(1) ข้อตกลงร่วมกันในพื้นที่ ลุ่มน้ำ (2) วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน (3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจากการใช้ทรัพยากรน้ำ (4) กฎหมายระเบียบข้อบังคับที่สอดคล้องกันตลอดทั้งลุ่มน้ำ (5) หลักคุณธรรมจริยธรรมและหลักธรรมาภิบาล (6) องค์กร/หน่วยงานหลักในการบูรณาการ (7) มาตรการและแรงจูงใจในการบริหารจัดการน้ำ (8) ระบบการศึกษา และกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจ (9) แผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ และ (10) ระบบฐานข้อมูลสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำตามลำดับ โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นให้ชุมชนได้ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากร และปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้น รวมถึงตระหนักในคุณค่าของตนเอง มีความภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาจาก

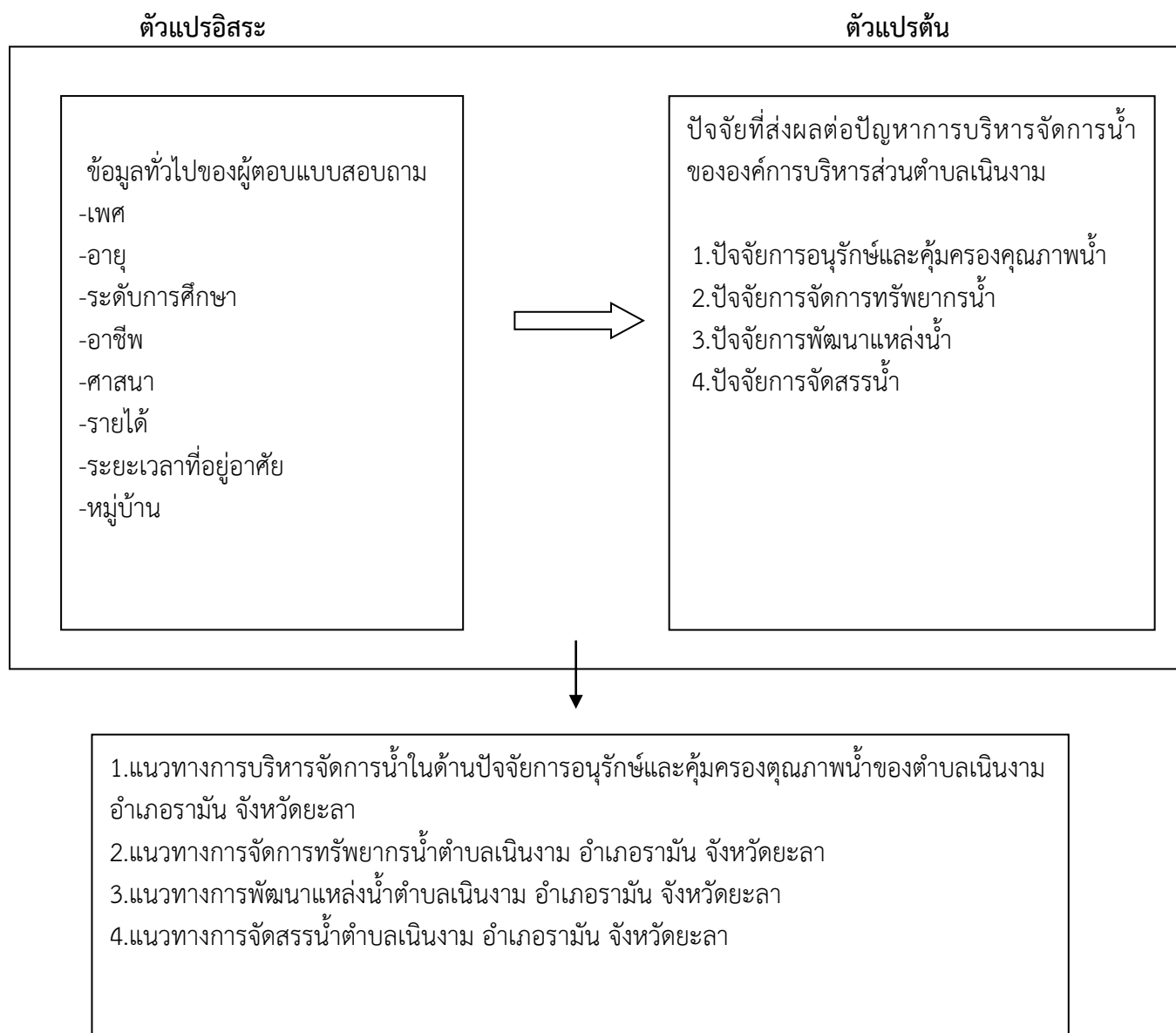
การไหลทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาแมริมด้วยตนเองนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการอย่างแท้จริง

(นิภาพรรณ เจนสันติกุล,2562) ได้ศึกษาการบริหารจัดการน้ำ กรณีศึกษาลุ่มน้ำท่าจีนและ ลำน้ำสาขาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาลุ่มน้ำท่าจีนและลำน้ำสาขารวมทั้งความร่วมมือระหว่างชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคการเกษตรและการจัดการภัยพิบัติในลุ่มน้ำท่าจีนและลำน้ำสาขาการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 ราย และการศึกษาจากเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาของลุ่มน้ำท่าจีนและลำน้ำสาขาได้แก่ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำการรุกรานของน้ำเค็มในแม่น้ำท่าจีนการขาดแคลนน้ำจัดเพื่อทำการเกษตรในฤดูแล้ง และ (2) ลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องแบบเครือข่ายเชิงพื้นที่ซึ่งมีการระดมบุคลากรทำงานขององค์กรผู้ใช้น้ำที่มีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนเพื่อลดข้อขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำและความไม่เป็นธรรมในเชิงพื้นที่

(ปิยนุช สดาวร,2564) ได้ศึกษาการจัดการน้ำแบบบูรณาการในสภาวะวิกฤติภัยแล้ง กรณีศึกษาจังหวัดระยอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะหรือรูปแบบการดำเนินการของภาครัฐและผู้น้ำในสถานการณ์วิกฤติ ศึกษาระดับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้น้ำในสถานการณ์วิกฤติ อีกทั้งเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการน้ำในสถานการณ์วิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤติภัยแล้งร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารภาครัฐและผู้น้ำที่เกี่ยวข้อง โดยผลการศึกษามาตรการในการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤติภัยแล้ง จังหวัดระยอง มีลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้น้ำ ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤติ ระยะเกิดภาวะวิกฤติ และระยะหลังเกิดภาวะวิกฤติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการน้ำเป็นแนวทางจัดการขององค์กรภาครัฐออกแบบแนวทางแการวางแผนนโยบาย การออกกฎหมาย รวมถึงการตั้งทิศทางการแก้ไขปัญหาจกต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานหลายฝ่ายช่วยกัน เพื่อหาสาเหตุและวิเคราะห์ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นและเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการน้ำดังกล่าวได้

กรอบแนวคิด

สมมุติฐานงานวิจัย

1. เพศต่างกันส่งผลให้ความคิดเห็นปัจจัยด้านมุมมองการบริหารจัดการน้ำแตกต่างกัน
2. อายุต่างกันส่งผลให้แสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการน้ำที่ต่างกัน
3. อาชีพต่างกันส่งผลให้การรับรู้ในการบริหารจัดการน้ำแตกต่างกัน
4. ที่อยู่อาศัยต่างกันส่งผลให้ความมั่นคงในการบริหารจัดการน้ำแตกต่างกัน
5. สภาพพื้นที่ที่ส่งผลให้ความคิดเห็นในด้านผลกระทบแตกต่างกัน
6. หมู่บ้านต่างกันส่งผลให้แสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการน้ำแตกต่างกัน
7. ศาสนาต่างกันส่งผลให้แสดงความคิดเห็นในด้านมุมมองการบริหารจัดการน้ำแตกต่างกัน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน ประกอบด้วย เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งในบทนี้กล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ระยะเวลาการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การดำเนินวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและ วิจัยเชิงคุณภาพโดย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในแต่ละแบบประกอบไปด้วย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวนประชากร 6372 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากรตามทะเบียนที่อยู่ในตำบลเนินงาม 6372 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรด้วยการใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 มีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนรวมประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (กำหนดให้เท่ากับ 0.05)

$$\text{แทนค่าสูตรดังนี้ } n = \frac{6372}{1 + 6372 (0.0025)}$$

$$= \frac{6372}{16.9}$$

$$n = 377 \text{ คน}$$

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน

หมู่ที่	ประชากรทั้งหมด (จำนวน)	ประชากรที่ได้ (จำนวน)
หมู่ 1 บ้านเยาะ	926	54
หมู่ 2 บ้านไม้แก่น	1158	72
หมู่ 3 บ้านกือแล	1214	75
หมู่ 4 บ้านปือดอง	873	45
หมู่ 5 บ้านตาโงง	731	40
หมู่ 6 บ้านมีดิง	933	55
หมู่ 7 บ้านปือนังตือบู	537	36
รวมทั้งหมด	6372	377

ตาราง : การแบ่งจำนวนประชากรตำบลเนินงามทั้ง 7 หมู่บ้าน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ จำนวน 6 คน

- 1.นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
- 2.ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
- 3.นักวิเคราะห์นโยบายและแผนองค์การบริหารส่วน จำนวน 1 คน
- 4.ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
- 5.สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 1 คน
- 6.ประชาชน จำนวน 1 คน ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

เครื่องมือที่ใช้และการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยมีรายละเอียด ของเครื่องมือทั้งสอง ประเภทดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำของตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยใช้แบบสอบถามสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ส่วนที่3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ส่วนที่4 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.ศึกษาแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้นำท้องที่ในประเด็นบทบาทของผู้นำท้องที่ในการบริหารจัดการน้ำของตำบลเนินงาม ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้ตอบคำถามต่อคณะผู้วิจัยสมบูรณ์ครบถ้วน

2.ศึกษาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คณะผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าแหล่งข้อมูล ภายในเอกสาร หนังสือวารสาร รายงานวิจัย และข้อมูลอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณและใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

เครื่องมือเชิงปริมาณ

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา และแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

1.ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เพื่อกำหนดแนวทางและขอบเขตในการออกแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.ศึกษาข้อมูลจากแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ และแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำ เพื่อเป็นแนวทางนำมาสร้างข้อคำถาม

3.กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย

4.ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง

5.นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อพิจารณาตรวจสอบโครงสร้าง คำถาม การใช้ภาษา และความครอบคลุมในเนื้อหาสาระแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถาม และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้สำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เครื่องมือเชิงคุณภาพ

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึกผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1.ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. กำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณและใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในตำบลเนินงาม แบบสอบถาม จำนวน 377 ชุด โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
2. นำแบบสอบถามที่ตีรับคืนมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูล ล่วงหน้า 2 วันก่อนนัดสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยทำการสัมภาษณ์เป็นเวลา 1-2 ชั่วโมงด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลหลักโดยได้ทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อรวบรวมรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วนตามประเด็นหลักในการศึกษาในระหว่างดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณและใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้
  - 1.1 การตรวจแบบสอบถามโดยการตรวจสอบดูความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด
  - 1.2 การลงรหัส (coding) โดยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบดูความสมบูรณ์ ถูกต้องเรียบร้อยแล้วนำมาลงรหัสตามที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและตามวัตถุประสงค์
    - 1.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย หมู่บ้าน และสถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
    - 1.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อปัจจัยหากการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร

สถิติที่ใช้ คือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย มีดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็นระดับน้อยสุด

2.การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2.2 จำแนกและจัดระเบียบข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ

2.3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

2.4 นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความบรรยาย

2.5 นำข้อมูลที่วิเคราะห์จากเชิงปริมาณร่วมวิเคราะห์กับทฤษฎีและข้อมูลสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

จัดหมวดหมู่วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาตามลำดับ

ระยะเวลาการวิจัย

การศึกษาหัวข้อ ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำขององค์กรบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2567 – วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2567

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำองค์กรบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำของตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา โดยมีผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา ทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ในจำนวน 377 คน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำของตำบลเนินงามอำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ส่วนที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำของ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลแบบสอบถามเชิงปริมาณตามแบบสอบถามดังนี้

ในส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ หมู่บ้านและ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	209	55.4
หญิง	168	44.6
รวม	377	100

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ เพศ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน เป็นเพศชาย จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 และ เพศหญิง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)		ร้อยละ
อายุ			
ต่ำกว่าอายุ 18 ปี	16		4
18 - 25 ปี	86		22.9
26 - 35 ปี	150		39.9
36 - 59 ปี	112		29.8
60 ปีขึ้นไป	13		3.4
รวม	377		100

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ อายุ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน มีช่วงอายุระหว่าง 26-35 ปี มากที่สุด จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 36-59 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 อายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 อายุระหว่าง ต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4 อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม อาชีพ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)		ร้อยละ
อาชีพ			
เกษตรกร	130		34.5
ค้าขาย	97		25.7
รับราชการ	57		15.1
รับจ้างทั่วไป	93		24.7
อื่นๆ			
รวม	377		100

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ อาชีพ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน อาชีพเกษตรกร มากที่สุด จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมาอาชีพค้าขาย จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 อาชีพ อาชีพรับราชการ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ศาสนา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)		ร้อยละ
ศาสนา			
อิสลาม	350		92.8
พุทธ	27		7.2

รวม	377	100

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ ศาสนา จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน เป็นศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ จำนวน 350 คนคิดเป็นร้อยละ 92.8 ศาสนาพุทธ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถานภาพ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)	ร้อยละ
โสด	126	33.4
สมรส	221	58.6
หย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย	30	8
รวม	377	100

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ สถานภาพ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377คน มีสถานภาพสมรส มากที่สุด จำนวน221คน คิดเป็นร้อยละ 58.6 รองลงมาเป็นสถานภาพโสด จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 33.4 และลำดับสุดท้าย สถานภาพหย่าร้าง/แยกกันอยู่/หม้าย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา หรือต่ำกว่า	46	12.3
มัธยมศึกษา/ปวช.	120	31.8
อนุปริญญา/ปวส.	87	23.1
ปริญญาตรี	111	29.4
สูงกว่าปริญญาตรี	13	3.4
รวม	377	100

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ ระดับการศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน มีระดับมัธยมศึกษา มากที่สุด จำนวน 120คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 รองลงมาเป็นระดับปริญญาตรี 111คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน87 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน46 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม รายได้

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)	ร้อยละ
รายได้		
ไม่มีรายได้	18	4.8
ต่ำกว่า 5,000 บาท	59	15.6
5,001 – 10,000 บาท	136	36.1
10,001-15,000 บาท	112	29.7
15,001- 20,000 บาท	35	9.3
20,001- 25,000 บาท	15	4
25,001 บาทขึ้นไป	2	0.5
รวม	377	100

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ รายได้ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน รายได้ 5,001 – 10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 รองลงมารายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 112 คิดเป็นร้อยละ 29.7 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 รายได้ 15,001- 20,000 บาท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 รายได้ไม่มีรายได้ต่อเดือน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 รายได้ 20,001- 25,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4 รายได้ 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่		
ต่ำกว่า 1 ปี	8	2.1
1-5 ปี	24	6.4
6-10 ปี	81	21.5
11-15 ปี	92	24.4
16-20 ปี	81	21.5
21 ปีขึ้นไป	91	24.1
รวม	377	100

จากตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 11-15 ปี มากที่สุด จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 รองลงมาระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ 21 ปี ขึ้นไป จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ 6-10 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ 16-20 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ 1-5 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม หมู่บ้าน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=377)	ร้อยละ
หมู่บ้าน		
หมู่ 1	46	13.6
หมู่ 2	51	13.5
หมู่ 3	60	15.9
หมู่ 4	50	13.3
หมู่ 5	72	19.1
หมู่ 6	54	14.3
หมู่ 7	44	11.7

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้ หมู่บ้าน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 377 คน หมู่บ้านที่ 5 มากที่สุด จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 19.1 รองลงมาหมู่บ้านที่ 3 จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 หมู่ที่ 6 จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 หมู่ที่ 2 จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 หมู่ที่ 4 จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 หมู่ที่ 1 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 หมู่ที่ 7 จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 ตามลำดับ

ในส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

โดยถอดมาจากทฤษฎีปัจจัยที่ส่งผลต่อทางการบริหารจัดการน้ำ (เกษม จันทรแก้ว 2537 : 12 ; อ้างอิงจาก Desman. 1976 : 436) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อทางการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ 1.ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ 2.ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ 3.ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ 4.ปัจจัยการจัดสรรน้ำ

ตารางรวมค่าเฉลี่ย ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ ในแต่ละด้านตามลำดับ ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ	$\bar{X}$	S.D	ลำดับ
ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ	4.15	0.87	1
ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ	4.06	0.90	2
ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ	4.06	0.90	3
ปัจจัยการจัดสรรน้ำ	3.99	0.92	4

ตารางที่ 4.10 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ	การประเมินผล		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ ความ คิดเห็น
ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ	4.15	0.87	มาก
1.การใช้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ได้มีการบำรุงรักษาทางน้ำมากน้อยเพียงใด	4.19	0.89	มาก
2.ทางหน่วยงานมีการจัดการในส่วนของค่าใช้จ่ายในการจัดการน้ำทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำมากน้อยเพียงใด	4.13	0.85	มาก
3.ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลเนินงามมีบทบาทในการอนุรักษ์แหล่งน้ำมากน้อยเพียงใด	4.12	0.87	มาก
ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ	4.06	0.90	มาก

1.ทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามมีวิธีการและแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่มากน้อยเพียงใด	3.83	0.96	มาก
2.ลักษณะพื้นที่และแหล่งน้ำมีมากน้อยเพียงใด	4.10	0.91	มาก

3.ทางหน่วยงานได้มีแผนรองรับการป้องกันและแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำไว้มากน้อยเพียงใด และคุณภาพน้ำมากน้อยเพียงใด	4.07	0.91	มาก
4.ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการใช้อุปโภคบริโภคและการเกษตรมากน้อยเพียงใด	4.15	0.89	มาก
5.ทางหน่วยงานมีนโยบายและมาตรการในการบริหารจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด	4.15	0.84	มาก
6.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งมากน้อยเพียงใด	4.07	0.91	มาก
7.ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพื่อการเกษตร	4.11	0.92	มาก
ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ	4.06	0.90	มาก
1.ลักษณะพื้นที่ในการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่มีมากน้อยเพียงใด	4.02	0.98	มาก
2.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งมากน้อยเพียงใด	4.02	0.86	มาก
3.การใช้ที่ดินในการพัฒนาเมืองและการเกษตร มีการใช้ทรัพยากรน้ำมากน้อยเพียงใด	4.03	0.88	มาก
4.ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด	4.10	0.91	มาก
5.มองเห็นอนาคตของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่มากน้อยเพียงใด	4.13	0.90	มาก
6.มีแผนการพัฒนาหรือโครงการในอนาคตมากน้อยเพียงใด	4.05	0.88	มาก
ปัจจัยการจัดสรรน้ำ	3.99	0.92	มาก
1.การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการน้ำ	4.02	0.90	มาก
2.ตำบลเนินงามมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการจัดการน้ำร่วมกันเกิดบ่อยแค่ไหน	3.87	0.90	มาก

3.สภาพภูมิอากาศและฤดูกาลส่งผลต่อการจัดสรรน้ำมากน้อยเพียงใด	3.95	0.90	มาก
4.แหล่งน้ำธรรมชาติเช่นชลประทานหรือแหล่งกักเก็บน้ำมีบทบาทในการจัดสรรน้ำมากน้อยเพียงใด	3.95	0.99	มาก
ภาพรวมระดับความคิดเห็น	4.06	0.90	มาก

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ มีรายละเอียดดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.06 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D เท่ากับ 0.90) และสามารถแยก ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำในแต่ละประเด็นตั้งแต่ปัจจัยการอนุรักษ์ และคุ้มครองคุณภาพน้ำปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำปัจจัยการจัดสรรน้ำในการประเมินผล ได้ดังนี้

ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ ซึ่งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.15 (S.D เท่ากับ 0.87) เมื่อพิจารณาย่อยลงมาเป็นรายชื่อ จำนวน 4 ข้อ จะเห็นได้ว่า

1.การใช้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ได้มีการบำรุงรักษาทางน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.19 (S.D เท่ากับ 0.89) 2.ทางหน่วยงานมีการจัดการในส่วนของค่าใช้จ่ายในการจัดการน้ำทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.13 (S.D เท่ากับ 0.85) 3.ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลเนินงามมีบทบาท ในการอนุรักษ์แหล่งน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.12 (S.D เท่ากับ 0.87) ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.06 (S.D เท่ากับ 0.90) เมื่อพิจารณาย่อยลงมาเป็นรายชื่อ จำนวน 7 ข้อ จะเห็นได้ว่า

1.ทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามมีวิธีการและแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่มากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 3.83 (S.D เท่ากับ 0.96) 2.ลักษณะพื้นที่และแหล่งน้ำมีมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.02 (S.D เท่ากับ 0.86) 3.ทางหน่วยงานได้มีแผนรองรับการป้องกันและแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำไว้มากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.07 (S.D เท่ากับ 0.91) 4.ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการใช้อุปโภคบริโภคและการเกษตรมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.15 (S.D เท่ากับ 0.89) 5.ทางหน่วยงานมีนโยบายและมาตรการในการบริหารจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.15 (S.D เท่ากับ 0.84) 6.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ในฤดูแล้งมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.07 (S.D เท่ากับ 0.91) 7.ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพื่อการเกษตรอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.11 (S.D เท่ากับ 0.92)

ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ ซึ่งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ **4.06** (S.D เท่ากับ **0.90**) เมื่อพิจารณาย่อยลงมาเป็นรายชื่อ จำนวน 6 ข้อ จะเห็นได้ว่า

1.ลักษณะพื้นที่ในการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่มีมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.02 (S.D เท่ากับ 0.98) 2.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.02 (S.D เท่ากับ 0.86) 3.การใช้ที่ดินในการพัฒนาเมืองและการเกษตร มีการใช้ทรัพยากรน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.03 (S.D เท่ากับ 0.88) 4.ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.10 (S.D เท่ากับ 0.91) 5.มองเห็นอนาคตของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่มีมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.13 (S.D เท่ากับ 0.90) 6.มีแผนการพัฒนาหรือโครงการในอนาคตมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.05 (S.D เท่ากับ 0.88)

ปัจจัยการจัดสรรน้ำ ซึ่งอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.99 (S.D เท่ากับ 0.92) เมื่อพิจารณา ย่อยลงมาเป็นรายชื่อ จำนวน 4 ข้อ จะเห็นได้ว่า

1.การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.06 (S.D เท่ากับ 0.90) 2.ตำบลเนินงามมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการจัดการน้ำร่วมกัน เกิดบ่อยแค่ไหน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.87 (S.D เท่ากับ 0.90) 3.สภาพภูมิอากาศและฤดูกาลส่งผลต่อการจัดสรรน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.95 (S.D เท่ากับ 0.90) 4.แหล่งน้ำธรรมชาติเช่นชลประทานหรือแหล่งกักเก็บน้ำมีบทบาทในการจัดสรรน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 3.97 (S.D เท่ากับ 0.99

ในส่วนที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการน้ำ โดยถอดมาจากทฤษฎีการบริหารจัดการน้ำ ของประธาน สุวรรณมงคล (2540 : 7) ให้ความหมายการจัดการทรัพยากรน้ำว่า เป็นวิธีการหรือกิจกรรมการดำเนินการ ที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำการป้องกันและแก้ไข ภัยธรรมชาติด้านน้ำ และป้องกัน แก่ไขมลพิษ ทางน้ำ เพื่อให้สามารถใช้น้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4.11 แนวทางการบริหารจัดการน้ำ

แนวทางการบริหารจัดการน้ำ	การประเมินผล		
	X	S.D	ระดับความคิดเห็น
1.ตำบลเนินงามมีการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด	4.14	0.92	มาก
2.ในการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงามมีแผนรับมือกับปัญหาน้ำท่วมเกิดขึ้นบ่อยแค่ไหน	4.13	0.96	มาก
3.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งมากน้อยเพียงใด	4.11	0.92	มาก
4.ชุมชนตำบลเนินงามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด	4.10	0.95	มาก

5.ตำบลเนินงามมีการขุดลอกคลองและท่อระบายน้ำเป็นประจำทุกปี	4.09	0.89	มาก
ภาพรวมระดับความคิดเห็น	4.11	0.93	มาก

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นแนวทางการบริหารจัดการน้ำ มีรายละเอียดดังนี้ ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นแนวทางการบริหารจัดการน้ำของ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัด ยะลา โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นแนวทางการบริหารจัดการน้ำอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 4.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D เท่ากับ 0.93) และสามารถแยกระดับความคิดเห็นแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ในแต่ละประเด็น ในการประเมินผล ได้ดังนี้

1.ตำบลเนินงามมีการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 4.14 (S.D เท่ากับ 0.92) 2.ในการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงามมีแผนรับมือกับปัญหาน้ำท่วมเกิดขึ้นบ่อยแค่ไหน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 4.13 (S.D เท่ากับ 0.96) 3.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ในฤดูแล้งมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 4.11 (S.D เท่ากับ 0.92) 4.ชุมชนตำบลเนินงาม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 4.10 (S.D เท่ากับ 0.93) 5. ตำบลเนินงามมีการขุดลอกคลองและท่อระบายน้ำเป็นประจำ ทุกปี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 4.09 (S.D เท่ากับ 0.89)

4.2 ผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยได้มีการจดบันทึกและบันทึกเสียงควบคู่ไปกับวิธีสังเกต เพื่อรวบรวมรายละเอียดของข้อมูลต่างๆ ศึกษาปัจจัยในการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา โดยผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

- 1.นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
- 2.ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
- 3.นักวิเคราะห์นโยบายและแผนองค์การบริหารส่วน จำนวน 1 คน
- 4.ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
- 5.สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา 1 คน
- 6.ประชาชน จำนวน 1 คน ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

โดยมีข้อคำถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัย ดังนี้

- 1.ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา
2. ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา
- 3.ปัจจัยการจัดสรรน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา
4. ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ผู้วิจัยขอสรุปผลดังนี้

1. ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์โดยใช้ข้อคำถาม ได้แก่ ทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามมีวิธีการและแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่อย่างไร ลักษณะพื้นที่และแหล่งน้ำในตำบลเนินงามเป็นอย่างไร ทางหน่วยงานได้มีแผนรองรับการป้องกันและแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำไว้อย่างไรบ้าง ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรได้เพียงพอหรือไม่ ทางหน่วยงานมีนโยบายและมาตรการในการบริหารจัดการน้ำอย่างไร การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือไม่และมีการจัดเก็บอย่างไร ซึ่งมีผลในการให้ข้อมูลในเรื่องปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนี้

“ ทางเราเองก็ได้มีการจัดการหาแนวทางในการรับมือกับด้านนี้อยู่ตลอด ต้องพูดตรงๆเลยว่าตำบลเนินงามเป็นพื้นที่น้ำจะไม่ค่อยเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนเลย บางวันน้ำก็เพียงพอหรือบางวันน้ำก็ไม่มีเลยก็ได้เนื่องจากว่าในพื้นที่เรายังไม่มีการสร้างแหล่งเก็บน้ำที่สามารถกักเก็บน้ำได้มากพอ เรามีเพียงแค่ประปาของชุมชนที่สามารถปล่อยน้ำให้ประชาชนได้ใช้อยู่ ณ ปัจจุบัน แต่ก็ปล่อยเป็นเวลากันไป แต่ในอนาคตทางหน่วยงานเราได้มีการวางแผนที่จะสร้างแหล่งกักเก็บน้ำของตำบลเพื่อรองรับทั้ง7หมู่บ้านเลย และจะมีการสร้างฝายกักเก็บน้ำเพื่อรองรับและกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนเพื่อที่จะให้เกษตรกรมีน้ำใช้เพาะปลูกได้เพราะปัจจุบันตำบลเนินงามส่วนใหญ่จะทำนากันอยู่แล้วเพราะรอฝนตกตามฤดู การทำเกษตรจึงน้อยเพราะว่าน้ำไม่เพียงพอ ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่1)

“ ลักษณะพื้นที่ของตำบลเนินงามเป็นพื้นที่ราบลุ่มโดยพื้นที่ส่วนใหญ่คนในพื้นที่มักจะทำนาเป็นส่วนใหญ่อยู่แล้ว ส่วนเรื่องลักษณะน้ำของตำบลต้องบอกว่าน้ำค่อนข้างที่จะไม่เพียงพอเนื่องจากพื้นที่เราเป็นที่น้ำไหลผ่านไปไวไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำที่สามารถรองรับน้ำได้เยอะ และน้ำของที่นี่ถ้าเป็นน้ำบาดาลที่ชาวบ้านเขาจะขุดเจาะนั้นมีสีขุ่นและมีกลิ่นเล็กน้อยไม่เหมาะแก่การอุปโภคบริโภคจึงใช้เพียงในการเกษตรเพียงเล็กน้อยเนื่องจากสภาพพื้นที่และรวมถึงปัจจัยหลายๆอย่างเท่านั้น ซึ่งตอนนี้ทางตำบลก็มีประปาหมู่บ้านที่ปล่อยน้ำให้กับประชาชน ผมต้องขยายในส่วนนี้ให้เข้าใจก่อนนะครับถึงตอนนี้ทางตำบลเนินงามยังไม่มีแหล่งเก็บน้ำแต่ทางหน่วยงานเราเองกำลังเร่งร่างนโยบายและยื่นเรื่องขอให้มีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำฝาย รวมไปถึงการสร้างเขื่อนชลประทาน เพื่อรองรับต่อความต้องการของประชาชน ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่2)

“ ผมคิดว่าปัจจุบันตำบลเนินงามเราการเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อ การเกษตรนั้นมันยังไม่เพียงพอและยังยากอยู่เพราะเรายังไม่มีการ สร้างฝายกักเก็บน้ำเพื่อเกษตรเพื่อรองรับน้ำฝนในช่วงฤดูฝนเลยทำให้ ไม่มีน้ำเพื่อการเกษตรเท่าที่ควรได้แต่อาศัยน้ำบาดาลที่ขุดเจาะเอง เพื่อทำเกษตร ในส่วนของน้ำอุปโภคบริโภคนั้นทางตำบลก็ได้มีการ เตรียมให้อยู่แล้ว ซึ่งตอนนี้ก็มีอยู่สองที่ในการแจกจ่ายน้ำให้ ประชาชน แหล่งแรกคือจะตั้งที่โรงเรียนดารุสสุดาวิทยา แหล่งที่สอง คือเทศบาลนครยะลา ซึ่งทางตำบลจะไปรับซึ่งจากทางเทศบาลเพื่อ มาแจกจ่ายให้กับคนในชุมชนครับ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่3)

“ ปัจจัยในการจัดสรรน้ำในเราต้องคิดความต้องการใช้น้ำของ ประชาชนและการเกษตรในพื้นที่ของเรามีการใช้น้ำทั้งในภาคเกษตรกร การอุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรม ซึ่งแต่ละภาคส่วนมีความต้องการ แตกต่างกัน การจัดสรรน้ำจึงต้องคำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญ และวางแผนการใช้น้ำให้เหมาะสม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่๔)

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการน้ำตำบลเนินงามพบว่าตำบลเนินงามประสบ ปัญหาขาดแคลนน้ำที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งในด้านการเกษตรและอุปโภคบริโภค ขณะนี้มีการ จัดการผ่านประปาหมู่บ้าน แต่ยังไม่เพียงพอ ในอนาคตมีแผนสร้างแหล่งเก็บน้ำและฝายเพื่อรองรับความ ต้องการของประชาชนและปรับปรุงการจัดการจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ตำบลเนินงามประสบปัญหาขาดแคลนน้ำที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งด้าน การเกษตรและการอุปโภคบริโภค โดยปัจจุบันชาวบ้านใช้น้ำจากประปาหมู่บ้านแต่ยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ลักษณะพื้นที่เป็นราบลุ่มที่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้มาก ทำให้มีน้ำไหลผ่านไปอย่างรวดเร็ว และ น้ำบาดาลที่มีอยู่ก็มีคุณภาพไม่เหมาะสมสำหรับการบริโภคในอนาคตมีแผนที่จะสร้างแหล่งเก็บน้ำและฝาย เพื่อรองรับความต้องการของประชาชนรวมถึงการปรับปรุงระบบการจัดการจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรยังไม่เพียงพอและมีข้อจำกัดในการใช้น้ำบาดาล โดยการจัดสรรน้ำต้อง คำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันของประชาชนในภาคเกษตรกรรม อุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรม โดยต้องมีการวางแผนการใช้น้ำอย่างเหมาะสม

2. ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์โดยใช้ข้อคำถาม ได้แก่ การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือไม่และมีการจัดเก็บอย่างไร การใช้ที่ดินในการพัฒนาเมืองและการเกษตรมีการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสมหรือไม่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำอย่างไร มองเห็นอนาคตของการบริหารจัดการน้ำในตำบลเนินงามอย่างไร ทางหน่วยงานมีแผนการพัฒนาหรือโครงการในอนาคตที่น่าสนใจหรือไม่

“ในตำบลเนินงามปัจจุบันยังไม่มีระบบเก็บน้ำสำรองที่เพียงพอสำหรับใช้ในฤดูแล้ง เรามีแค่ประปาหมู่บ้านที่ช่วยจัดสรรน้ำให้ประชาชน แต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำในปริมาณมากได้ ทำให้ในช่วงที่ขาดแคลนน้ำ เกษตรกรต้องพึ่งพาน้ำบาดาลที่มีคุณภาพไม่เหมาะสม โดยทางหน่วยงานท้องถิ่นมีแผนที่จะสร้างแหล่งเก็บน้ำ เช่น ฝายและเขื่อนชลประทาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำและรองรับความต้องการของประชาชนในอนาคต” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่1)

“ผมมองว่าการใช้ที่ดินในการพัฒนาเมืองและการเกษตรในตำบลเนินงามยังไม่สามารถใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสมได้ เนื่องจากมีปัญหาขาดแคลนน้ำและขาดแหล่งเก็บน้ำที่เพียงพอ การพัฒนาพื้นที่เมืองอาจขัดแย้งกับความต้องการน้ำของเกษตรกร ซึ่งทำให้การจัดสรรน้ำยังไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการวางแผนและการบริหารจัดการน้ำที่ดีกว่าเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการในทั้งสองด้านได้อย่างเหมาะสม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่2)

“ในตำบลเนินงามชุมชนเราได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำโดยการเข้าร่วมประชุมกับหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อเสนอความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหา น้ำ นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมีส่วนร่วมในโครงการสร้างแหล่งเก็บน้ำ เช่น ฝายและบ่อเก็บน้ำ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำใช้ในฤดูแล้ง อีกทั้งชุมชนยังช่วยสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างประหยัด และร่วมกันติดตามปัญหาน้ำในพื้นที่ เช่น การรายงานเมื่อมีน้ำขาดแคลนหรือน้ำไม่สะอาดทางหน่วยงานก็จะมีการแจ้งให้ทราบอยู่ตลอด ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการน้ำและทำให้เราสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้นครับ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่3)

“ผมมองว่าอนาคตของการบริหารจัดการน้ำในตำบลเนินงามดูมีความหวัง หากมีการดำเนินการอย่างจริงจังในการสร้างแหล่งเก็บน้ำ เช่น ฝายและเขื่อนชลประทาน จะช่วยเพิ่มปริมาณน้ำสำรองสำหรับการเกษตร และการอุปโภคบริโภค นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักเกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดอบรมหรือการประชุมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชนหากสามารถวางแผนและบริหารจัดการน้ำได้ดี ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการตรวจสอบและประเมินสถานการณ์น้ำ จะทำให้ตำบลเนินงามมีระบบการจัดการน้ำที่ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในอนาคตได้อย่างแน่นอน ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่4)

“ทางหน่วยงานมีแผนการพัฒนาและโครงการที่น่าสนใจในอนาคตหลายอย่างครับ เช่น การสร้างแหล่งเก็บน้ำ เช่น ฝายและเขื่อนชลประทานเพื่อรองรับน้ำฝนและเพิ่มปริมาณน้ำสำรองในฤดูแล้ง ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีน้ำใช้เพาะปลูกมากขึ้นนอกจากนี้ ยังมีโครงการขยายระบบประปาหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงน้ำสะอาดได้มากขึ้น และมีคุณภาพที่ดีสำหรับการอุปโภคบริโภค สุดท้ายเราจะจัดอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างประหยัด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลเนินงาม และสร้างความยั่งยืนในระบบการจัดการน้ำในอนาคตครับ ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่5)

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำปัจจุบันตำบลเนินงามมีปัญหาขาดแคลนน้ำ เนื่องจากไม่มีแหล่งเก็บน้ำสำรองเพียงพอ ทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาน้ำบาดาลที่มีคุณภาพไม่ดี ขณะเดียวกัน การใช้ทรัพยากรน้ำในการพัฒนาเมืองและการเกษตรยังไม่เหมาะสม แต่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและเสนอความคิดเห็น โดยมีความหวังว่าหากมีการสร้างแหล่งเก็บน้ำและวางแผนจัดการน้ำที่ดีในอนาคต จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำได้ และหน่วยงานมีแผนพัฒนา เช่น สร้างฝายและเขื่อน ขยายระบบประปา และจัดอบรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนในการจัดการน้ำ

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำในตำบลเนินงามแสดงให้เห็นว่าขณะนี้ชุมชนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเนื่องจากไม่มีแหล่งเก็บน้ำสำรองที่เพียงพอ ทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาน้ำบาดาลที่มีคุณภาพไม่ดี นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรน้ำในการพัฒนาเมืองและการเกษตรยังไม่เหมาะสม แต่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ โดยมีการเสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมโครงการสร้างแหล่งเก็บน้ำ

อนาคตมีความหวังว่าจะสามารถพัฒนาแหล่งเก็บน้ำและปรับปรุงการจัดการน้ำได้ดีขึ้น หากมีการสร้างฝายและเขื่อนเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำสำรอง รวมถึงการขยายระบบประปาและจัดอบรมเพื่อส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างความยั่งยืนในการจัดการน้ำในอนาคต

3. ปัจจัยการจัดการสรรน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์โดยใช้ข้อคำถาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการน้ำอย่างไร ตำบลเนินงามมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการจัดการน้ำร่วมกันเกิดบ่อยแค่ไหน สภาพภูมิอากาศและฤดูกาลส่งผลต่อการจัดสรรน้ำอย่างไร แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่นชลประทานหรือแหล่งกักเก็บน้ำมีบทบาทอย่างไรในการจัดสรรน้ำอย่างไร

“การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในตำบลเนินงามสำคัญมากเลยนะ เพราะพวกเราคือคนที่อยู่ที่นี่ รู้ดีว่าปัญหาน้ำเป็นยังไง ถ้าเกิดน้ำท่วม หรือแล้ง พวกเราก็จะช่วยกันคิดหาวิธีแก้ไขการที่ทุกคนมารวมตัวกัน ทำให้เราได้แลกเปลี่ยนความเห็น ได้ช่วยกันดูแลแหล่งน้ำ เช่น ทำความสะอาด หรือปลูกต้นไม้ไว้กันดินไม่ให้พังลงไป นอกจากนี้ เรายังช่วยกันวางแผนเรื่องการใช้น้ำให้ดีขึ้น ทำให้ทุกคนรู้จักใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพแบบนี้ ทำให้ชุมชนเราเข้มแข็งขึ้น มีความรักความสามัคคีกันมากขึ้น และก็ยังสามารถอยู่กับน้ำได้อย่างยั่งยืนในอนาคตด้วยนะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่1)

“ในตำบลเนินงามมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการจัดการน้ำเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่น กลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่มักจะมีการประชุมหรือกิจกรรมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนการจัดการน้ำ โดยเฉพาะในช่วงก่อนฤดูฝนและฤดูแล้ง เพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจและเตรียมตัวในการบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสมสภาพภูมิอากาศและฤดูกาลมีผลอย่างมากต่อการจัดสรรน้ำ ในช่วงฤดูฝน น้ำจะมีมากทำให้เราต้องคิดวิธีเก็บน้ำไว้ใช้ในเวลาที่น้ำขาดแคลน ส่วนในฤดูแล้ง น้ำจะน้อยทำให้ต้องมีการจัดสรรน้ำอย่างรอบคอบ เพื่อให้เพียงพอต่อการใช้ในชุมชนและการเกษตรกรรมมีเครือข่ายหรือกลุ่มต่างๆ ช่วยให้เราสามารถปรึกษาและหาทางออกในแต่ละฤดูกาลได้ดีขึ้น เช่น การแบ่งปันน้ำ การทำฝนตกเทียมหรือการสร้างระบบน้ำใต้ดิน เพื่อให้การจัดการน้ำในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นครับ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่2)

“แหล่งเก็บน้ำกับเขื่อนชลประทานนี้สำคัญนะ เพราะว่ามันช่วยให้เรากักเก็บน้ำไปใช้ได้ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดื่มกินหรือใช้ในชีวิตประจำวันก็แล้วแต่นะ มันจำเป็นและสำคัญกับเราทุกคนมากครับ ถ้าไม่มีน้ำเราก็ไม่รู้ว่าจะอยู่ยังไงเหมือนกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่3)

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการจัดสรรน้ำของตำบลเนินงามแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการจัดการน้ำ และการรักษาแหล่งน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน การสร้างความร่วมมือและความเข้าใจในชุมชนช่วยให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน.

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยการจัดสรรน้ำในตำบลเนินงามแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการน้ำ ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มและเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนการจัดการน้ำ โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนและฤดูแล้ง ซึ่งช่วยให้ทุกคนเข้าใจสถานการณ์น้ำในแต่ละฤดูกาล และสามารถเตรียมความพร้อมในการจัดสรรน้ำได้อย่างเหมาะสมนอกจากนี้ แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่นชลประทานและเขื่อนมีบทบาทสำคัญในการเก็บน้ำสำรองเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและการเกษตร การรักษาและฟื้นฟูแหล่งน้ำเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการน้ำได้อย่างยั่งยืน การสร้างความร่วมมือและความตระหนักในชุมชนจึงช่วยให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

4.ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์โดยใช้ข้อคำถาม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ได้มีการบำรุงรักษาทางน้ำอย่างไรบ้าง ทางหน่วยงานมีการจัดการในส่วนของค่าใช้จ่ายในการจัดการน้ำทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำอย่างไร ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลเนินงามมีบทบาทอย่างไรในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

“การบำรุงรักษาทางน้ำในพื้นที่ที่มีทรัพยากรน้ำจำกัดนั้นมีหลายแนวทาง เช่น การ สร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำเพื่อเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนและบำรุงรักษาให้มีประสิทธิภาพ, การทำความสะอาดลำคลองและบ่อเก็บน้ำเพื่อลดการอุดตัน,การพัฒนาาระบบชลประทานเพื่อลดการสูญเสีย, และการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดในชุมชน รวมถึงการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยเพื่อช่วยลดความต้องการน้ำ และยังมี การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างยั่งยืนในชุมชนอีกด้วย”(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่1)

“ทางหน่วยงานเรามีการจัดการค่าใช้จ่ายในการจัดการน้ำทั้งในเรื่องปริมาณและคุณภาพอย่างรอบคอบ โดยเราจะวางแผนงบประมาณสำหรับการสร้างและบำรุงรักษาแหล่งน้ำ เช่น เขื่อนและอ่างเก็บน้ำ รวมถึงการจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการตรวจสอบคุณภาพน้ำ นอกจากนี้ เรายังมีการอบรมชาวบ้านเพื่อให้เขามีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งน้ำและใช้น้ำอย่างประหยัด ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้เราสามารถจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่2)

“ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลเนินงามมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ โดยชุมชนจะมีการจัดกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้ให้แก่ชาวบ้านในการรักษาสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันหน่วยงานก็จะสนับสนุนการศึกษาและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างยั่งยืน รวมถึงการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยในการเก็บน้ำและควบคุมคุณภาพน้ำ ทำให้เราสามารถร่วมมือกันในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่3)

“ในตำบลเนินงาม ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์แหล่งน้ำครับ ชาวบ้านมักรวมกลุ่มกันเพื่อจัดกิจกรรมทำความสะอาดและฟื้นฟูแหล่งน้ำ เช่น การปลูกต้นไม้เช่นหญ้าแฝกและทำความสะอาดลำคลอง ส่วนหน่วยงานก็จะเข้ามาช่วยในการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างยั่งยืน รวมถึงการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมในการจัดการน้ำ ทำให้เกิดความร่วมมือที่ดีในชุมชนเพื่อรักษาแหล่งน้ำให้มีคุณภาพต่อไป.” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่4)

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำของตำบลเนินงามแสดงให้เห็นว่ามีการบำรุงรักษาอย่างหลากหลาย เช่น การสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ รวมถึงการทำความสะอาดแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ นอกจากนี้ ยังมีการจัดการค่าใช้จ่ายอย่างรอบคอบเพื่อสนับสนุนการสร้างและบำรุงรักษาแหล่งน้ำ พร้อมทั้งอบรมชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัด อีกทั้งชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์แหล่งน้ำผ่านกิจกรรมทำความสะอาดและหญ้าแฝก ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้การจัดการน้ำในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำที่หลากหลาย เช่น การสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ รวมถึงการทำความสะอาดแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การสนับสนุนการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ และมีการอบรมชาวบ้านเพื่อให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัด ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์แหล่งน้ำผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำความสะอาดและการปลูกหญ้าแฝก ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยสร้างความยั่งยืนในการจัดการน้ำในพื้นที่และส่งเสริมคุณภาพน้ำที่ดีต่อไปในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษารวบรวมข้อมูล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย ปัจจัยและแนวทางการบริหารจัดการน้ำองค์กรบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำขององค์กรบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา 2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำขององค์กรบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปและอภิปรายผลดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สรุปผลได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากประชาชนในตำบลเนินงาม จำนวน 377 คน จาก 7 หมู่บ้าน โดยผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลกระทบมากที่สุดคือ ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.15 (S.D = 0.87) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการดูแลคุณภาพน้ำและการป้องกันการปนเปื้อนเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น การขุดลอกคลองและการสร้างแหล่งเก็บน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้อย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยนี้มีค่าเฉลี่ย 4.06 (S.D = 0.90). ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.06 (S.D = 0.90) และปัจจัยการจัดสรรน้ำ มีค่าเฉลี่ย 3.99 (S.D = 0.92) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความต้องการในการจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพในพื้นที่นี้ ทั้งนี้การจัดการทรัพยากรน้ำมีความสำคัญต่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคในพื้นที่ ซึ่งยังคงต้องการการปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง ผลการศึกษานี้จึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการน้ำในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการอนุรักษ์แหล่งน้ำและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 6 คน ได้แก่

1. นายกองการบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
2. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
3. นักวิเคราะห์นโยบายและแผนองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
4. ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา จำนวน 1 คน
5. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา 1 คน
6. ประชาชน จำนวน 1 คน ตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

การสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามปัจจัยทั้ง 4 ด้าน และแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำในองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ จากการสัมภาษณ์พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการทั้งในส่วนของการดูแลน้ำที่มีอยู่ และการจัดหาแหล่งน้ำสำรอง เช่น การบริหาร

จัดการน้ำใต้ดินและน้ำผิวดิน การปรับปรุงระบบน้ำประปาในชุมชน และการติดตั้งระบบการจัดการน้ำ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้านในทุกฤดูกาล โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง

2. ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ ผลการวิจัยระบุว่าแหล่งน้ำในพื้นที่ที่มีการพัฒนาผ่านการขุดลอกคูคลอง และสร้างแหล่งเก็บน้ำเพิ่มเติม เช่น อ่างเก็บน้ำและเขื่อน เพื่อป้องกันปัญหาน้ำขาดแคลนในฤดูแล้ง การพัฒนาแหล่งน้ำยังช่วยเพิ่มปริมาณน้ำสำรองให้เพียงพอสำหรับการใช้ทั้งในครัวเรือนและการเกษตร นอกจากนี้ยังมีการสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

3. ปัจจัยการจัดสรรน้ำ การจัดสรรน้ำอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญ โดยมีการกระจายน้ำให้กับชุมชนในตำบลเนินงามอย่างทั่วถึงผ่านระบบการจัดการน้ำในพื้นที่ เช่น การสร้างเขื่อนและการขุดลอกคูคลองเพื่อให้สามารถนำพาไปยังพื้นที่ต่างๆ ที่ต้องการ การจัดสรรน้ำยังคงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญในการดูแลไม่ให้เกิดการขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่ของตำบล

4. ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ การอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำเป็นสิ่งที่ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นให้ความสำคัญอย่างมาก เช่น การป้องกันการปนเปื้อนของน้ำ การรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำธรรมชาติ และการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ การจัดอบรมให้ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์น้ำช่วยให้คุณภาพน้ำในพื้นที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการบริหารจัดการน้ำของตำบลเนินงาม สรุปได้ดังนี้

1. ตำบลเนินงามมีการวางแผนการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการใช้น้ำในทุกฤดูกาล รวมถึงการจัดทำแผนบำรุงรักษาแหล่งน้ำ

2. ทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามได้มีการส่งเสริมการอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำและลำคลอง รวมถึงการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการรักษาหน้าดิน

3. ตำบลเนินงามได้มีการวางแผนพัฒนาระบบชลประทานเพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้น้ำได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

4. หน่วยงานท้องถิ่นและประชาชนได้มีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างประหยัดและการดูแลแหล่งน้ำ พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการน้ำ

5. มีการติดตามผลการบริหารจัดการน้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น การบริหารจัดการน้ำในตำบลเนินงามจึงมุ่งเน้นการใช้น้ำอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนในอนาคต

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยและแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ องค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการจัดการน้ำของตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยะลา ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการน้ำ ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ ปัจจัยนี้ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (X) 4.15 (S.D เท่ากับ 0.87) แสดงว่าการอนุรักษ์และดูแลคุณภาพน้ำเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะการบำรุงรักษาทางน้ำ (X) เท่ากับ 4.19, (S.D เท่ากับ 0.89) และการจัดการค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับปริมาณและคุณภาพน้ำ (X) เท่ากับ 4.13 (S.D เท่ากับ 0.85) ถือว่าได้รับการจัดการที่ดีและเป็นที่ยอมรับจากชุมชน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ในตำบลเนินงามมีการดำเนินงานในการอนุรักษ์คุณภาพน้ำค่อนข้างดี โดยเฉพาะการบำรุงรักษาแหล่งน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนและยอมรับจากชุมชน ชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทชัดเจนในการดูแลคุณภาพน้ำในแหล่งธรรมชาติ

2. ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับมาก (X) เท่ากับ 4.06 (S.D = 0.90) ปัจจัยนี้ชี้ให้เห็นว่ามีการจัดการทรัพยากรน้ำที่ครอบคลุมหลายประเด็น เช่น ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรได้ในระดับสูง (X) 4.15 (S.D เท่ากับ 0.89) อย่างไรก็ตาม แนวทางการจัดการจากองค์การบริหารส่วนตำบลยังสามารถพัฒนาได้เพิ่มเติม (X) เท่ากับ 3.83 (S.D เท่ากับ 0.96) การจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ที่มีความครอบคลุม แต่ยังคงต้องการการปรับปรุงเพิ่มเติม โดยประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม แนวทางการจัดการจากองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่เป็นที่ยอมรับในระดับสูงเท่าที่ควร แสดงถึงความต้องการการพัฒนาทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำก็มีความสำคัญเช่นกัน (X) เท่ากับ 4.06 (S.D เท่ากับ 0.90) มีความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการน้ำอย่างมาก (X) = 4.10 (S.D เท่ากับ 0.91) การจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรและการพัฒนาเมืองก็มีผลต่อการใช้น้ำสูง (X) เท่ากับ 4.03 (S.D เท่ากับ 0.88) การพัฒนาแหล่งน้ำได้รับการจัดการในระดับที่ดี โดยมีการเก็บน้ำสำรองสำหรับการใช้ในฤดูแล้งอย่างมีประสิทธิภาพ และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพยากรน้ำสำหรับการเกษตรและการพัฒนาเมืองอาจต้องมีการควบคุมเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

4. ปัจจัยการจัดสรรน้ำ แม้จะอยู่ในระดับมาก (X) เท่ากับ 3.99 (S.D = 0.92) แต่ยังมีช่องว่างสำหรับการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการจัดการน้ำที่ต้องเพิ่มมากขึ้น (X) เท่ากับ 4.06 (S.D = 0.90) และการก่อตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายในการจัดการน้ำที่เกิดขึ้นบ่อยยังคงอยู่ในระดับปานกลาง (X) เท่ากับ 3.87 (S.D เท่ากับ 0.90)

การจัดสรรน้ำในตำบลเนินงามยังอยู่ในระดับที่ต้องการการพัฒนา โดยเฉพาะการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการจัดการน้ำร่วมกัน นอกจากนี้สภาพภูมิอากาศและฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงมีผลต่อการจัดสรรน้ำอย่างมาก แหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ชลประทานและแหล่งกักเก็บน้ำ มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือการจัดสรรน้ำ แต่การสนับสนุนจากประชาชนยังต้องเสริมสร้างเพิ่มเติม

ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ จากการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลเนินงามมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องบูรณาการหลายภาคส่วนทั้งการดูแลและจัดหาแหล่งน้ำสำรองให้เพียงพอต่อความต้องการในช่วงฤดูแล้ง การจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนไม่ได้จำกัดเพียงการเก็บน้ำจากธรรมชาติ แต่รวมถึงการพัฒนาระบบน้ำใต้ดินและน้ำผิวดิน การปรับปรุงระบบประปา

เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำใช้ในทุกฤดูกาล โดยเฉพาะในช่วงวิกฤติจากภาวะแล้ง ที่มีน้ำไม่เพียงพอ การจัดหาทรัพยากรน้ำเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางน้ำในระยะยาวของพื้นที่ การขาดการจัดการที่เป็นระบบอาจส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันและการเกษตรของประชาชนในตำบล

2. ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ การวิจัยแสดงให้เห็นว่าแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลเนินงามมีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องโดยองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น การขุดลอกคูคลอง การสร้าง อ่างเก็บน้ำ และเขื่อน รวมถึงแหล่งเก็บน้ำเสริมเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง โครงการเหล่านี้ช่วยเพิ่มปริมาณน้ำสำรองที่สามารถนำมาใช้ในชุมชนและพื้นที่เกษตรได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาแหล่งน้ำถือเป็นกลไกสำคัญในการลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำ ทั้งนี้ การพัฒนาแหล่งน้ำควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีการวางแผนระยะยาว เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการน้ำในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจัยการจัดสรรน้ำ การจัดสรรน้ำให้เพียงพอและเป็นธรรมเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ได้รับการพูดถึงมากที่สุดในงานวิจัยนี้ พบว่าการจัดสรรน้ำในตำบลเนินงามดำเนินการผ่านการสร้างระบบเขื่อนและการขุดลอกคูคลองเพื่อให้สามารถส่งน้ำไปยังพื้นที่ที่ขาดแคลนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่บางส่วนที่ได้รับน้ำไม่เพียงพอ การจัดสรรน้ำจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบบริหารจัดการน้ำในทุกส่วนให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ป้องกันปัญหาการขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่ ทั้งในช่วงฤดูฝนและฤดูแล้ง เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงน้ำของทุกครัวเรือน 4. ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำถือเป็นเรื่องที่สำคัญไม่แพ้กันการวิจัยพบว่าชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการป้องกันการปนเปื้อนของแหล่งน้ำธรรมชาติ การรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำเป็นประจำ รวมถึงการส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ช่วยรักษาคุณภาพน้ำให้ดีและเหมาะสมสำหรับการอุปโภคบริโภคของชุมชน นอกจากนี้ หน่วยงานท้องถิ่นยังจัดอบรมให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำ ส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีในการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมและสร้างวัฒนธรรมการใช้น้ำอย่างยั่งยืน

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปิยนุช สถาวร, 2564) ได้ศึกษาการจัดการน้ำแบบบูรณาการในสภาวะวิกฤติภัยแล้ง กรณีศึกษาจังหวัดระยอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะหรือรูปแบบการดำเนินการของภาครัฐและผู้ใช้ในสถานการณ์วิกฤติ ศึกษาระดับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ใช้ในสถานการณ์วิกฤติ อีกทั้งเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการน้ำในสถานการณ์วิกฤติที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤติภัยแล้งร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารภาครัฐและผู้ใช้ที่เกี่ยวข้อง โดยผลการศึกษามาตรการในการบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤติภัยแล้ง จังหวัดระยอง มีลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ใช้ น้ำ ตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤติ ระยะเกิดภาวะวิกฤติ และระยะหลังเกิดภาวะวิกฤติ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาแนวทางการจัดการน้ำตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร และเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

ตำบลเนินงามมีการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมนี้ได้รับการประเมินในระดับที่สูง (x) เท่ากับ 4.14 (S.D เท่ากับ 0.92) ซึ่งแสดงว่าทางหน่วยงานท้องถิ่นได้ดำเนินการมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้และสร้างความตระหนักแก่ชาวบ้านในการใช้น้ำอย่างประหยัด เพื่อลดการสูญเสียน้ำและรักษาทรัพยากรน้ำให้อยู่ในสภาพที่ดี

2. การเตรียมแผนรับมือกับปัญหาน้ำท่วม สถานการณ์ในตำบลเนินงาม: ตำบลเนินงามได้มีแผนรับมือกับปัญหาน้ำท่วม โดยแผนดังกล่าวได้รับการประเมินในระดับที่สูง (x) เท่ากับ 4.13 (S.D เท่ากับ 0.96) เนื่องจากตำบลอาจเผชิญกับน้ำท่วมในบางฤดู การมีแผนรับมือจึงเป็นส่วนสำคัญในการลดผลกระทบจากน้ำท่วม ทั้งนี้การจัดการยังคงต้องพัฒนาต่อเนื่องเพื่อให้ครอบคลุมสถานการณ์น้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

3. การเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง สถานการณ์ในตำบลเนินงาม: มีการจัดเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งถือว่าเป็นการจัดการที่มีประสิทธิภาพ (x) เท่ากับ 4.11 (S.D เท่ากับ 0.92) ระบบนี้ช่วยให้ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้น้ำในช่วงที่ขาดแคลนได้ นอกจากนี้ยังช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ทรัพยากรน้ำมีอยู่อย่างจำกัด

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจเรื่องการจัดการน้ำ สถานการณ์ในตำบลเนินงามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำถือว่ามีสำคัญและได้รับการยอมรับในระดับสูง (x) เท่ากับ 4.10 (S.D เท่ากับ 0.95) ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมการตัดสินใจในเรื่องการจัดการน้ำ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาด้านน้ำ

5. การขุดลอกคลองและท่อระบายน้ำเป็นประจำทุกปี สถานการณ์ในตำบลเนินงาม ตำบลเนินงามมีการขุดลอกคลองและท่อระบายน้ำเป็นประจำทุกปี (x) เท่ากับ 4.09 (S.D เท่ากับ 0.89) กิจกรรมนี้ช่วยลดการสะสมของตะกอนและสิ่งกีดขวางในคลองและท่อระบายน้ำ ทำให้ระบบระบายน้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการป้องกันน้ำท่วมและรักษาคุณภาพน้ำในพื้นที่ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับเชิงคุณภาพ ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอราษีไศล จังหวัดยโสธร ได้มีการวางแผนการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทางหน่วยงานท้องถิ่นได้มีการวางแผนเพื่อรองรับการใช้น้ำในทุกฤดูกาล รวมถึงการบำรุงรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติและการพัฒนาระบบเก็บน้ำสำรอง เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อรับมือกับช่วงฤดูแล้งที่มีกมึน้ำไม่เพียงพอ การอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติมีการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาหน้าดิน การป้องกันการกัดเซาะของดิน รวมถึงการดูแลแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำและลำคลอง เพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบน้ำในระยะยาว การมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างประหยัดและการดูแลแหล่งน้ำ รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำในพื้นที่ ซึ่งช่วยสร้างความตระหนักและสร้างความร่วมมือในการดูแลรักษาหน้าในระดับชุมชน มีการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการน้ำ หน่วยงานท้องถิ่นได้มีการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการน้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางบริหารจัดการน้ำให้ดีขึ้น

จากการศึกษาพบว่า การจัดการน้ำในตำบลเนินงามยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง การกระจายน้ำที่ไม่เพียงพอในบางพื้นที่ และการรักษาคุณภาพน้ำที่ยังต้องได้รับการพัฒนา อย่างไรก็ตาม การดำเนินการในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ และการอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามได้รับการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลแหล่งน้ำและการใช้น้ำอย่างยั่งยืนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างระบบการจัดการน้ำในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการน้ำที่ดีไม่เพียงแต่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการร่วมมือจากชุมชนและการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยและแนวทางการบริหารจัดการน้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถเสนอแนะได้ดังนี้

1. ควรสร้างหรือปรับปรุงแหล่งเก็บน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำหรือบ่อเก็บน้ำ เพื่อให้มีน้ำเพียงพอสำหรับการใช้ทั้งในฤดูแล้งและการเกษตร
2. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและบริหารจัดการน้ำในท้องถิ่น โดยจัดตั้งคณะกรรมการดูแลเรื่องน้ำในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการใช้น้ำอย่างยั่งยืน
3. ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำอย่างประหยัดและการดูแลรักษาแหล่งน้ำในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และการจัดการน้ำที่ยั่งยืนในระยะยาว ข้อเสนอแนะเหล่านี้สามารถช่วยในการพัฒนาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตำบลเนินงามอย่างยั่งยืนและแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำในอนาคต
4. ประชาชนควรสร้างความเข้าใจในการใช้น้ำ

บรรณานุกรม

Maslow, A. H. (1979). Toward a psychology of being. 2nd ed. New York, NY: Wiley.

จาก <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/8116>

กมลรัตน์ หล้าสุวงศ์ (2527 – 50) : บทบาทในการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2556 – 16)

ชลธร ทิพย์สุวรรณ , 2558 : ปัจจัยที่นำไปสู่การบริหารทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการลุ่มน้ำสาขาแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ / ปีที่ 8 น. 1 2562

ชูบ กาญจนประกร (อ้างใน จักรพงษ์ มนัสพิทักษ์ชัย , 2549 – 44) : บทบาทในการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2556 – 16)

นาอิม แลนิ 2567 ภูมิสถาปัตย์การจัดการน้ำของประเทศไทย : การวิเคราะห์ภาพรวมเชิงระบบโครงสร้างเชิงสถาบันด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปิยนุช สถาวร 2564 : การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการในสภาวะวิกฤตภัยแล้ง : กรณีศึกษาจังหวัดระยอง / จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2564

วิเชียร ต้นศิคงคล (2563) : การปกครองท้องถิ่นไทยในทศวรรษที่ 21 ปีที่ 6 ฉบับที่ 3, 2564 / 87

สุชาจันทร์เอม และ สุภงค์ จันทร์เอม (2520 – 46) : บทบาทในการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2556 – 16)

สุรียา หาญไพบูลย์ (อ้างถึงใน วีรศักดิ์ อุปสิทธิ์ , 2545 : 39) : บทบาทในการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2556 – 16)

บุคลากรกรม

ชาการิยา เต็งตา (สัมภาษณ์,20 กันยายน 2567) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเนิน อำเภอรามัน
จังหวัดยะลา

นิรัตน์ ปลดทุกข์ (สัมภาษณ์,23 กันยายน 2567) . ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน
จังหวัดยะลา

นุริยะห์ สะแต (สัมภาษณ์,23 กันยายน 2567) . ประชาชนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
นักวิเคราะห์

กุสารีมะ กาหมีะ (สัมภาษณ์,23 กันยายน 2567) . นโยบายและแผนองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม
อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

ไซฮัน ปะตะลู่ (สัมภาษณ์,25 กันยายน 2567) .ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเนินงามอำเภอรามัน จังหวัดยะลา

อับดุลรอแมง มะลี (สัมภาษณ์,23 กันยายน 2567) .สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงาม อำเภอรามัน
จังหวัด ยะลา

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามวิจัยเชิงปริมาณ

- ( ) 5,001 – 10,000 บาท   ( ) 10,001-15,000 บาท
 ( ) 15,001- 20,000 บาท   ( ) 20,001- 25,000 บาท   ( ) 25,001 บาทขึ้นไป

8. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

- ( ) ต่ำกว่า 1 ปี   ( ) 1-5 ปี
 ( ) 6-10 ปี   ( ) 11-15 ปี   ( ) 16-20 ปี   ( ) 21 ปีขึ้นไป

9. หมู่บ้าน

- ( ) บ้านเยาะ   ( ) บ้านไม้แก่น   ( ) บ้านกือแล   ( ) บ้านปือดอง   ( ) บ้านตาโจง
 ( ) บ้านมีดิง   ( ) บ้านปือนั่งตือบู

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการบริหารจัดการน้ำของ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
 โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องวัดระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คำชี้แจง ในการตอบแบบสำรวจ

ระดับค่าความคิดเห็นตามแบบประเมิน

- 5 หมายถึง มากที่สุด
 4 หมายถึง มาก
 3 หมายถึง ปานกลาง
 2 หมายถึง น้อย
 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ประเด็น	ระดับความ คิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ปัจจัยการจัดการทรัพยากรน้ำ					
ทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามมี วิธีการและแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ มากนัก้อยเพียงใด					
ลักษณะพื้นที่และแหล่งน้ำมีมากนัก้อยเพียงใด					
ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการใช้อุปโภค บริโภคและการเกษตรมากนัก้อยเพียงใด					
ทางหน่วยงานมีนโยบายและมาตรการในการบริหาร จัดการน้ำมากนัก้อยเพียงใด					
การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ ใช้ในฤดูแล้งมากนัก้อยเพียงใด					
ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพื่อ การเกษตร					
ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ					
ลักษณะพื้นที่ในการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่มีมากนัก้อย เพียงใด					
การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ ใช้ในฤดูแล้งมากนัก้อยเพียงใด					
การใช้ที่ดินในการพัฒนาเมืองและการเกษตร มีการใช้ ทรัพยากรน้ำมากนัก้อยเพียงใด					
ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำมากนัก้อย เพียงใด					
มองเห็นอนาคตของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่มาก นักน้อยเพียงใด					
	ระดับความ คิดเห็น				
มีแผนการพัฒนาหรือโครงการในอนาคตมากนัก้อย เพียงใด					
ปัจจัยการจัดสรรน้ำ					
การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีส่วนสำคัญในการ บริหารจัดการน้ำ					
ตำบลเนินงามมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการ					

จัดการน้ำร่วมกันเกิดบ่อยแค่ไหน					
สภาพภูมิอากาศและฤดูกาลส่งผลต่อการจัดสรรน้ำมากน้อยเพียงใด					
แหล่งน้ำธรรมชาติเช่นชลประทานหรือแหล่งกักเก็บน้ำมีบทบาทในการจัดสรรน้ำมากน้อยเพียงใด					
ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ					
การใช้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ได้มีการบำรุงรักษาทางน้ำมากน้อยเพียงใด					
ทางหน่วยงานมีการจัดการในส่วนของค่าใช้จ่ายในการจัดการน้ำทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำมากน้อยเพียงใด					
ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลเนินงามมีบทบาทในการอนุรักษ์แหล่งน้ำมากน้อยเพียงใด					

ส่วนที่3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำของ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องวัดระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คำชี้แจง ในการตอบแบบสำรวจ

ระดับค่าความคิดเห็นตามแบบประเมิน

- 5 หมายถึง มากที่สุด
- 4 หมายถึง มาก
- 3 หมายถึง ปานกลาง
- 2 หมายถึง น้อย
- 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ประเด็น	ความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งมากน้อยเพียงใด					
2.ตำบลเนินงามมีการขุดลอกคลองและท่อระบายน้ำเป็นประจำทุกปี					
3.ในการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงามมีแผนรับมือกับปัญหาน้ำท่วมเกิดขึ้นบ่อยแค่ไหน					
4.ตำบลเนินงามมีการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัด					

และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด					
5.ชุมชนตำบลเนินงามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการน้ำมากน้อยเพียงใด					
6.ตำบลเนินงามมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการจัดการน้ำร่วมกันเกิดบ่อยแค่ไหน					
7.ทางหน่วยงานได้มีการติดตามและวิเคราะห์การใช้ทรัพยากรน้ำในพื้นที่ได้ดี					

ส่วนที่4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

.....
 .....
 .....

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

- 3.ทางหน่วยงานได้มีแผนรองรับการป้องกันและแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำไว้อย่างไรบ้าง
- 4.ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการใช้อุปโภคบริโภคและการเกษตรได้เพียงพอหรือไม่
- 5.ทางหน่วยงานมีนโยบายและมาตรการในการบริหารจัดการน้ำอย่างไร
- 6.การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือไม่และมีการจัดเก็บอย่างไร
- 7.ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเพื่อการเกษตร

2. ปัจจัยการพัฒนาแหล่งน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

1. ลักษณะพื้นที่และแหล่งน้ำในตำบลเนินงามเป็นอย่างไร
2. การจัดการน้ำในตำบลเนินงามมีระบบเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือไม่และมีการจัดเก็บอย่างไร
3. การใช้ที่ดินในการพัฒนาเมืองและการเกษตร มีการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสมหรือไม่
4. ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำอย่างไร
6. มองเห็นอนาคตของการบริหารจัดการน้ำในตำบลเนินงามอย่างไร
7. มีแผนการพัฒนาหรือโครงการในอนาคตที่น่าสนใจหรือไม่

3. ปัจจัยการจัดสรรน้ำ

- 1.การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการน้ำอย่างไร
- 2.ตำบลเนินงามมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการจัดการน้ำร่วมกันเกิดบ่อยแค่ไหน
- 3.สภาพภูมิอากาศและฤดูกาลส่งผลต่อการจัดสรรน้ำอย่างไร
- 4.แหล่งน้ำธรรมชาติเช่นชลประทานหรือแหล่งกักเก็บน้ำมีบทบาทอย่างไรในการจัดสรรน้ำอย่างไร

4. ปัจจัยการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ

- 1.การใช้ทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดในพื้นที่ได้มีการบำรุงรักษาทางน้ำอย่างไรบ้าง
- 2.ทางหน่วยงานมีการจัดการในส่วนของค่าใช้จ่ายในการจัดการน้ำทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำอย่างไร
- 3.ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลเนินงามมีบทบาทอย่างไรในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน

- 1.ตำบลเนินงามมีแนวทางในการบริหารน้ำอย่างไร

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการลงพื้นที่

ภาคผนวก

ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

(ลงพื้นที่สัมภาษณ์ ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา)

(ลงพื้นที่สัมภาษณ์ นักวิเคราะห์แผนและนโยบายองค์การบริหารตำบลเนินงาม)

ภาคผนวก(ต่อ)

(ลงพื้นที่สำรวจการปลูกหญ้าแฝกและการสร้างฝายเก็บน้ำของตำบลเนินงาม)

(ลงพื้นที่ สังกศการณการประชมประจำปีของตำบลเนินงาม เรื่องการลงมติหรือการจัดสร้างระบบน้ำประปาหมู่บ้าน)

ภาคผนวก(ต่อ)

(ลงพื้นที่สัมภาษณ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเนินงามและสมาชิกอ.บ.ต)

(ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ ณ บ้านกือแล หมู่ที่3 ตำบลเนินงาม)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล: นาย อัดดนาน ปะดุกา

วัน/เดือน/ปี: 21/3/2545

ที่อยู่ปัจจุบัน: บ้านเลขที่ 6 หมู่ 9 ตำบลควนโดน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล 91160

ประวัติการศึกษา:ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

E-mail : 406422100@yru.ac.th

โทรศัพท์: 0624945278

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล: นางสาวอัสมา ปาทาน

วัน/เดือน/ปี: 17/12/2544

ที่อยู่ปัจจุบัน: บ้านเลขที่16/1 หมู่2 ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา 95140

ประวัติการศึกษา:ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

E-mail : 406422058@yru.ac.th

โทรศัพท์: 0622213645

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล: นางสาวฟาตีฮา กาหลง

วัน/เดือน/ปี: 12/07/2544

ที่อยู่ปัจจุบัน: บ้านเลขที่89/2 หมู่1 ตำบลกอกล้า อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี 94160

ประวัติการศึกษา:ปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ สาขาการปกครองและกฎหมายมหาชน

E-mail : 406422060@yru.ac.th

โทรศัพท์: 080-735-9323